

Lasten vapaa-ajanviettotavat maaseudulla ja kaupungissa

Susanna Partinen ja Jenni Niskanen

Kasvatustieteen kandidaatintutkielma

Kevätlukukausi 2015

Kasvatustieteiden laitos

Varhaiskasvatus

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Niskanen, Jenni ja Partinen, Susanna. Lasten vapaa-ajanviettotavat maaseudulla ja kaupungissa. Kasvatustieteen kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos, 2015. 63 sivua + liitteet.

Tämä tutkielma käsittelee 5–6-vuotiaiden lasten vapaa-ajanviettotapoja maaseudulla ja kaupungissa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää mitä lapset tekevät, sekä kenen kanssa ja missä lapset viettävät vapaa-aikaansa.

Tutkimusaihe on tärkeä, koska se miten lapset viettävät vapaa-aikaansa on muuttanut viime vuosikymmeninä. Vanhemmat ja nyky-yhteiskunnan turvallisuusajattelu vaikuttavat siihen miten lapset voivat vapaa-aikaansa viettää. Mediasta on tullut olennainen osa lapsuutta. Lasten vapaa-ajanvietosta saadaan parhaiten tietoa kysymällä aiheesta heiltä itseltään.

Tutkimuksen aineisto on kerätty haastattelemalla yhtätoista 5–6-vuotiasta lasta. Haastattelut toteutettiin maaseudulla ja kaupungissa sijaitsevilla päiväkodeilla. Haastattelut olivat teemahaastatteluja ja haastattelimme lapsia kahdestaan. Haastatteluihin osallistui yksi lapsi kerrallaan. Haastattelut äänitettiin kahdella matkapuhelimella ja litteroitiin tarkasti sanasta sanaan.

Tulosten mukaan lapset viettävät eniten aikaansa leikkimällä. Lasten vapaa-aikaan kuuluu myös mediavälineiden käyttö ja harrastukset. Suurimman osan vapaa-ajastaan lapset viettävät perheenjäsentensä kanssa. Lapset viettivät vapaa-aikaansa pääasiassa kotiympäristössä.

Tutkimuksesta selviää, että maaseudulla ja kaupungissa asuvilla lapsilla on samankaltaisia kiinnostuksen kohteita ja vapaa-ajanviettotapoja. Tutkimukseen osallistuneiden lasten vapaa-ajanviettotavat ovat aiempien tutkimusten kanssa pitkälti samanlaisia.

Asiasanat: lapset, vapaa-aika, ajankäyttö, maaseutu, kaupunki, harrastukset, media

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	4
2 LAPSUUS ENNEN JA NYT	6
2.1 Media osana lapsuutta	6
2.2 Lapsuuden ympäristöt ja lasten liikkuminen.....	11
3 LAPSET, VAPAA-AIKA JA HARRASTUKSET	17
3.1 Harrastukset, ajankäyttö ja leikki	17
3.2 Lasten sosiaaliset suhteet	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	25
4.1 Tutkimustehtävät.....	25
4.2 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä	26
4.3 Aineistonkeruuprosessi	27
4.4 Aineiston analyysi	29
5 LASTEN VAPAA-AJANVIETTOTAVAT MAASEUDULLA JA KAUPUNGISSA	31
5.1 Lasten ajanviettotavat.....	31
5.2 Lasten sosiaaliset suhteet	42
5.3 Lasten elinympäristö	45
6 POHDINTA	50
7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	54
7.1 Eettisyys	54
7.2 Luotettavuus.....	55
LÄHTEET.....	57
LIITTEET	64
Liite 1	64
Liite 2	65

1 JOHDANTO

Lapsuus ja lasten elämä on muuttunut merkittävästi viime vuosikymmeninä. Lapsuus muuttuu kunkin yhteiskunnallisen tilanteen ja historiallisen ajan mukana (Alasuutari & Karila 2009, 72). Samalla lasten vapaa-ajanviettotavat muuttuvat. Ohjattujen harrastusten lisääntyminen on tuonut omat muutoksensa lapsuuteen. Lasten leikit ovat siirtyneet ulkoympäristöstä sisätiloihin. Lapset myös viettävät yhä enemmän aikaansa mediavälineiden äärellä (vrt. Inkinen 2005, 9). Vanhemmilla on merkittävä vaikutus siihen, miten lapset vapaa-aikaansa viettävät ja millainen kokemus lapsille itselleen vapaa-ajanvietosta syntyy.

Lasten vapaa-ajanvieron tutkiminen eri näkökulmien kautta antaa paljon tietoa lasten elämästä. Lapsuuden muutos ja muutokseen liittyvä huoli tulee esiin aiemmissa tutkimuksissa. Tutkimuksissa kiinnitetään huomiota muun muassa median haittavaikutuksiin ja ympäristön vaaroihin. Olemme kiinnostuneita tutkimusaiheesta, koska mielestämme nykylapsuus omaan lapsuuteemme verrattuna on erilaista. Halusimme näistä lähtökohdista selvittää, millaista lapsuus nykyään on ja onko aiheellista olla huolissaan lasten elämästä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää 5–6-vuotiaiden maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten vapaa-ajanviettotapoja. Tutkimuksessa vertaillaan maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten vapaa-aikaa. Maaseudun ja kaupungin käsitteet määritellään tutkimuksessa kuntamuodon ja väestötiheyden pohjalta. Maaseudulla tarkoitetaan kuntaa, joka on kuntamuodoltaan muu kuin kaupunki ja jonka väestötiheys on pieni. Kaupungilla tarkoitetaan puolestaan väestötiheydeltään suurta, kuntamuodoltaan kaupungiksi luokiteltavaa aluetta.

Tutkimuksessa esitellään aiempia tutkimuksia lasten ajankäyttöön ja vapaa-ajanviettopoihin liittyen. Aiempien tutkimusten tarkastelun kautta luodaan pohjaa tälle tutkimukselle. Tutkimusten tuloksia voidaan verrata tämän tutkimuksen tuloksiin. Tuloksia vertaamalla voidaan nähdä, ovatko lasten ajanviettotavat muuttuneet.

Teknologian nopean kehityksen myötä media on saavuttanut nykylapsuudessa suuren roolin ja muuttanut lapsuutta. Mediavälineiden käyttö kuuluu nykyään niin aikuisten kuin lastenkin arkeen olennaisesti ja vaikuttaa siihen, miten lapset viettävät aikaansa. Tämä tutkimus tuo esiin tietoa median roolista lasten elämässä ja vaikutuksesta lasten vapaa-ajanviettoon.

Lasten elinympäristöjä tutkimalla saadaan tietoa siitä, missä paikoissa lapset vapaa-aikaansa viettävät. Maaseudun ja kaupungin erojen tarkastelu mahdollistaa kahden erilaisen elinympäristön vapaa-ajanviettotapojen kuvaamisen. Tutkimuksessa perehdytään siihen, vaikuttaako asuinympäristö lasten vapaa-ajanviettotapoihin. Vanhemmat korostavat lasten turvallisuutta ja suojelevat lapsia ympäristöltä. Tämä onkin vaikuttanut lasten elämänpiirin pienenemiseen. Suojelu myös rajaa lasten mahdollisuuksia tutkia ja oppia ympäristössään. Vanhempien lisäksi lainsäädäntö rajoittaa lasten vapautta liikkua.

Lasten sosiaalisia suhteita tarkastelemalla saadaan tietoa siitä, ketkä ovat merkittäviä ihmisiä lasten elämässä. Lapsen kanssa aikaa viettävät ihmiset vaikuttavat osaltaan siihen, miten lapsi vapaa-aikaansa viettää. Erityisesti vanhemmilla, mutta myös muilla lapsen kanssa aikaa viettävillä ihmisillä on suuri merkitys lapsen itsensä arvokkaaksi tuntemisen kannalta. Lisäksi muut ihmiset vaikuttavat siihen, miten lapsi kokee eri tilanteet. Läsnäolollaan vanhemmat vahvistavat lapsen positiivisia kokemuksia. (vrt. Kyronlampi-Kylmänen 2007, 145–146.)

Tutkimus toteutettiin haastattelemalla lapsia, koska lasten haastattelun kautta lasten oma näkökulma saadaan esiin ja lasten vapaa-ajanviettotavoista saadaan todenmukainen kuva. Nykylasten vapaa-ajanviettoa ei ole tutkittu paljoa etenkin lasten näkökulmasta. Tämä tutkimus antaa lapsille puheenvuoron ja avaa lasten näkökulmaa aiheeseen.

2 LAPSUUS ENNEN JA NYT

Tässä luvussa tarkastelemme lapsuuden muutosta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Media on nykyään keskeinen osa ihmisten elämää. Media vaikuttaa olennaisesti siihen, miten lapset vapaa-aikaansa viettävät. Tarkastelemme sitä, miten media on muuttanut lapsuutta ja millainen rooli medialla on nykylapsuudessa. Lisäksi tarkastelemme median vaikutuksia lasten elämään sekä sitä, millä eri tavoilla media näkyy lasten elämässä. Luvussa käsittelemme myös lapsuuden ympäristöjen muutosta ja lasten erilaisia ympäristöjä. Lapsuuden ympäristöt ovat kokeneet suuren muutoksen. Pihaleikit ovat vähentyneet ja lapset leikkivät yhä enemmän sisällä. Lapsia suojellaan vaaralliseksi koetulta ympäristöltä ja heidän itsenäistä liikkumistaan rajoitetaan.

2.1 Media osana lapsuutta

Media-käsitteen määritelmät vaihtelevat tutkimussuuntauksen mukaan. Kantola, Moring ja Väliverronen (1998) määrittelevät median koskemaan yksittäistä mediavälinettä sekä joukkoviestintää kokonaisuudessaan. Englannin kielessä yksittäistä kanavaa tai ilmaisuvälinettä kuvataan sanalla *medium*. Teknisiä viestintävälineitä, kuten televisiota, lehtiä ja radiota, kuvataan sanalla *media*. (Kantola, Moring & Väliverronen 1998, 7.) Median laajasti käytössä olleen merkityksen mukaan media on merkitysten siirtämisen tapa ja väline. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna median voidaan ymmärtää tarkoittavan jokseenkin samaa kuin suomenkielen sana viestin. Mediaa ei kuitenkaan voi määrittellä koskevaksi vain viestimiä, koska mediasisältö muuttuu jatkuvasti ja mediaan kuuluu paljon muitakin ilmaisutapoja ja laitteita. (Suoninen 2004, 22.)

Viime vuosikymmenten aikana media on noussut keskeiseen rooliin lapsuudessa. Erilaiset mediavälineet ovat muuttaneet lapsuutta. Lapset ovat lähes koko ajan tekemisissä erilaisten mediavälineiden kanssa. Nopea kehitys tietotekniikassa vaikuttaa lasten elämään. Lapset viettävät paljon aikaa muun muassa tietokoneen ja matkapuhelimien ääressä. (Inkinen 2005, 9.) Nykysukupolven lapset ovat kasvaneet median keskellä ja se on heille luonnollinen osa elämää. Tämän vuoksi medialaitteiden käyttö voikin olla heille helpompaa kuin vanhemmalle sukupolvelle. (Suoninen 2004, 48.)

Median sisältö kehittyy ja muuttuu nopeasti, jolloin lapset myös joutuvat sopeutumaan muutokseen nopeammin kuin ennen (Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005, 55). Nykylapsi elää ympäristössä, jonka mediakirjo on laaja. Perinteisten kirjojen ja

lehtien lisäksi lapsille on tarjolla muun muassa internet, pelikonsoleita, videoita ja suuri määrä televisiokanavia. Vaikka mediavälineitä on paljon saatavilla, lasten välillä on eroja siinä, miten paljon he mediaa käyttävät. (Suoninen 2004, 40, 43.) Lapsuuden voi sanoa lyhentyneen median vaikutuksen kautta (Inkinen 2005, 9). Media antaa lapsille erilaisia ihanteita, roolimalleja ja samastumisen kohteita, joiden kautta lapset työstävät identiteettiään (Mustonen 2001, 119). Näin media lisää lasten riippumattomuutta aikuisista (Pennanen 2009, 184).

Televisio on keskeinen lapsuuden muutokseen vaikuttanut mediaväline. Suomalaisissa kodeissa televisio alkoi yleistyä 1960-luvulla ja muutti lasten ja koko perheen ajankäyttöä (Jokinen 2009, 194). Suomen tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen tulosten mukaan television katselu oli vuonna 1999 sekä lasten että aikuisten suosituin vapaa-ajanviettotapa. Tutkimukseen osallistuneet lapset katsoivat televisiota yli kaksi tuntia päivässä. (Pääkkönen 2007, 227.) Valkonen, Pennonen ja Lahikainen (2005) esittelevät artikkelissaan vuoden 2003 Suomen Akatemian toteuttamaa ”Lasten hyvinvointi ja media kulttuurisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa” -hankkeen tutkimustuloksia. Tuloksista käy ilmi, että lapset katsovat televisiota keskimäärin 1,4 tuntia päivässä. Televisio-ohjelmien voidaan sanoa jopa rytmittävän perheen arkea ja toimivan lastenvahvina. (Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005, 64.) Suomessa on myös maksullisia, vain lastenohjelmia esittäviä tv-kanavia, kuten Sub Juniori (Pennanen 2009, 183).

Vuonna 2006 toteutettu tutkimus 6–9-vuotiaiden lasten virtuaaliympäristöön liittyvistä kokemuksista osoitti, että television katselu on olennainen osa lasten arkea. Tutkimuksen aineisto kerättiin Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskuksessa, opetusministeriön ”Mediamuffinssi”-hankkeesta ja Kunnallisan kehittämissäätiön koululaisten iltapäiväkerhoja koskeneesta hankkeesta. Tutkimuksen aineistona olivat mediapäiväkirjat, lasten piirustukset, ryhmähaastattelut, osallistuvan havainnoinnin aineisto sekä lasten vanhemmille suunnatut lomakekyselyt. Mediapäiväkirjatutkimukseen osallistui lapsia maaseudulta ja kaupungista. Mediapäiväkirjoista kävi ilmi, että lapset katsovat lastenohjelmista eniten *Pikku Kakkosta*. Lastenohjelmien ohella jo viimeistään alkuopetusikäiset lapset katsovat aikuisille tarkoitettuja ohjelmia, kuten *Salattuja elämiä*. Päiväkirjoista kävi myös ilmi, että pelikonsoleilla ja tietokoneella pelien pelaaminen on television jälkeen suosituin mediankäyttötapa. Näiden jälkeen eniten lapset käyttivät aikaa kirjojen ja lehtien parissa. Ryhmähaastattelun tutkimustulos oli erilainen. Sen mu-

kaan pelaaminen ja tietokoneet ovat lapsille mieluisin tapa käyttää mediaa. (Jokinen 2009, 191, 194–195, 207.)

Virtuaaliympäristöjä koskevaan tutkimukseen osallistuneiden lasten median parissa vietettyä aikaa kuvaavista piirustuksista pystyi näkemään lasten perhesuhteisiin liittyviä asioita. Lasten piirustuksissa näkyi kaverit ja sisarukset, mutta lapset eivät piirtäneet kuviin vanhempiaan. Vanhemmat katselevat lasten mediankäyttöä etäämmältä. Lasten piirustuksissa oli myös paljon mediavälineitä, mistä pystyi näkemään sen, että lapset mieltävät median tärkeäksi hauskaan koti-iltaan kuuluvaksi asiaksi. (Jokinen 2009, 202, 207.) Lahikaisen, Hietalan, Inkisen, Kangassalon, Kivimäen ja Mäyrän (2005) vuonna 2000 aloittama, monta vuotta kestänyt monitieteinen tutkimusprojekti osoittaa, että suomalaiset lapset viettävät aikaa yksin ja erilaisten mediavälineiden parissa. Viihdesovellukset ovat lasten kotona ja kaveripiireissä eniten käyttämä tietotekniikan muoto. (Lahikainen, Hietala, Inkinen, Kangassalo, Kivimäki & Mäyrä 2005, 203.)

Television tarjonnalla on vaikutuksia lasten kulutukseen. Lapset toivovat itselleen televisiomainoksissa esiintyviä leluja (Kalliala 1999, 291). Televisio-ohjelmien tuntemus sekä näihin liittyvät lelut voivat olla lapselle edellytys leikkiryhmään pääsemisessä. (Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005, 87). Esineen omistaminen ei ole ainoa edellytys ryhmään pääsyssä, vaan yhteisöön pääsemisessä on tärkeää, että lasten välillä on positiivinen tunneside, johon liittyy halu olla yhdessä (Ikonen 2006, 151).

Television lisäksi tietokoneen käyttö tulee esiin useista tutkimuksista. Suomen Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen (2006) mukaan lähes jokaisen suomalaisen 10–17-vuotiaan lapsen kotona on tietokone. Tutkimus osoitti, että kaikki tutkimukseen osallistuneet lapset olivat käyttäneet tietokonetta ja internetiä kolmen kuukauden aikana. Kaksi kolmasosaa lapsista käytti tietokonetta lähes joka päivä tai päivittäin. Vuonna 2002 tehdystä vapaa-aikatutkimuksesta kävi ilmi, että 84 prosenttia tytöistä ja 92 prosenttia pojista käyttivät kotitietokonetta pelaamiseen. (Pääkkönen 2007, 236–237.) Tilastokeskuksen vuonna 2009–2010 tekemän ajankäyttötutkimuksen mukaan 2000-luvun alusta alkaen tietokoneen käyttö on lisääntynyt. Vuonna 2000 tietokoneella vietettiin aikaa noin 11 minuuttia vuorokaudessa, kun puolestaan vuosina 2009–2010 tietokoneella vietetty aika pidentyi 39 minuuttiin vuorokaudessa. Alle 25-vuotiaat ovat aktiivisimmin tietokonetta käyttävä ikäryhmä. Heillä aika menee tietokoneella pelaamiseen sekä tiedonhakuun. (Pääkkönen & Hanifi 2011, 40.)

Lapset ottavat leikkeihinsä vaikutteita mediasta. Pennanen (2009) lasten medialeikkejä käsittelevästä tutkimuksesta käy ilmi, että lapset ottavat leikkeihinsä vaikutteita eniten televisio-ohjelmista, erityisesti lastenohjelmista. Mediateknologia kuten tietokone, kännykkä ja internet sekä tietokone- ja konsolipelit olivat toiseksi eniten näkyvissä lasten leikeissä. Leikeissä lapset voivat esimerkiksi matkia jotakin mediasta tuttua hahmoa, ottaa vaikutteita roolileikkeihinsä esimerkiksi elokuvista tai käsitellä jotakin pelottavaa mediakokemusta leikkimisen kautta. (Pennanen 2009, 187–189.)

Median näkyminen leikeissä käy ilmi myös Ylösen (2007) medialeikkejä käsittelevästä tutkimuksesta. Tutkimuksen aineisto koostuu 5–6-vuotiaiden lasten ryhmähaastatteluista ja havainnoinneista. Lasten leikeistä ja puheista kävi ilmi, että heidän mielestään parhaimpia lastenohjelmia ja -elokuvia olivat Bratz, Turtles, Pokemon, Transformers, Nalle Puh, Winx ja Disney-elokuvat. Television tarjonta vaikutti siihen, mitä ohjelmia lapset mainitsivat suosikkiohjelmikseen. Aineistonkeruun aikana televisiossa esitetyt ohjelmat näkyivät lasten leikeissä. Leikeissä näkyi myös vaikutteita aikuisten ohjelmista sekä mediassa paljon esillä olleista ajankohtaisista maailman tapahtumista, esimerkiksi luonnonkatastrofeista. Medialeikit saivat vaikutteita myös mediateknologiasta kuten kännykästä, internetistä ja tietokoneista sekä monenlaisista konsoli- ja tietokonepeleistä. (Ylönen 2012, 92.)

Lasten yhteydenpito ajasta ja paikasta riippumatta mahdollistuu median avulla. Vaarana on kuitenkin, että yksinäiset lapset, joilla on vain vähän sosiaalisia kontakteja ja harrastuksia, vajoavat liiaksi median lumoihin. Median käyttäminen voi siis myös aiheuttaa lapsille muista ihmisistä eristäytymistä. Kaikilla lapsilla ei ole samanlaista mahdollisuutta ja motivaatiota käyttää erilaisia laitteita. Lapset voivat käyttää uudenlaisia mediatekniikoita välillisessä tai välittömässä vuorovaikutuksessa. Välillinen vuorovaikutus on esimerkiksi kännykällä soittamista tai pelien pelaamista internetin välityksellä kavereiden kanssa. Välitön vuorovaikutus on sitä, että lapsi käyttää mediaa yhdessä muiden läsnäolevien ihmisten kanssa. (Matikkala & Lahikainen 2005, 92–93.)

Media vaikuttaa lasten elämään sekä positiivisesti että negatiivisesti. Median kautta lapset oppivat monenlaisia asioita. Lapset käyttävät uusia mediatekniikoita ilman aikuisia, joko yksin tai vertaisryhmänsä kanssa. (Matikkala & Lahikainen 2005, 98.) Useat median tiedon lähteet vahvistavat lasten oppimista, sosialisatiota ja vuorovaikutusta (Inkinen 2005, 9). Median kautta lapsille syntyy myös uusia mahdollisuuksia luovuuteen, yhteisöllisyyteen ja itsensä toteuttamiseen (Buckingham 2000, 41). Media luo

myös sosiaalista yhteisöllisyyttä luomalla puheenaiheita ja leikinaiheita. Syy mediankäyttöön voi olla esimerkiksi ajan kuluttaminen, tiedonhaku tai sosiaalinen kanssakäyminen. (Suoninen 2004, 62.)

Mediaympäristön jatkuva kehitys vaikuttaa lasten tunne-elämän, ajattelun ja todellisuudenhahmottamistapojen kehittymiseen. Lahikaisen ym. (2005) tutkimusprojekti tuo esiin, että lapset erottavat tietokonepelien maailman ja todellisen elämän toisistaan. Pelien pelaaminen voi myös olla esimerkiksi kiusatuksi joutuneelle lapselle voimaannuttava kokemus ja vaaraton tapa paeta todellisuutta. (Lahikainen ym. 2005, 204, 208.) Toisaalta mediankäytön vaikutukset lapsiin herättävät myös huolta. Television katselun kautta lasten todellisuudentaju voi hämärtyä, jos lapsi pitää television tapahtumia tosina, eikä erota niitä arkitodellisuudestaan. Lapsi ei välttämättä osaa suhteuttaa omaa toimintaansa televisiossa näkemiinsä asioihin, millä saattaa olla haitallisia vaikutuksia lapsen ajatteluun ja käyttäytymiseen. (Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005, 55–56.)

Median vaikutusta on tutkittu eri näkökulmista. Yksi näistä on suora vaikuttaminen, jossa median viestit, esimerkiksi väkivaltaiset kuvat ja äänet, vaikuttavat suoraan katsojan käyttäytymiseen ja asenteisiin aiheuttaen esimerkiksi pelkoa tai väkivaltaista käyttäytymistä. Toinen näkökulma tarkastelee ”väliintulevia tekijöitä”. Näitä tekijöitä ovat muut ihmiset tai mediankäyttäjän oma persoonallisuus. Kyseiset tekijät vaikuttavat siihen, miten mediankäyttäjä mediaa tulkitsee ja miten se häneen vaikuttaa. (Suoranta 2003, 74–75.)

Media herättää aikuisissa sekä kielteisiä että myönteisiä ajatuksia. Osa aikuisista puolustaa lasten mediankäyttöä, kun taas jotkut yrittävät suojella lastansa mediamaailman haittavaikutuksilta asettamalla sääntöjä ja rajoituksia. Suojeluun liittyy huoli lapsista ja televisionkatselun rajoittaminen lasten oman edun vuoksi. (Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005, 55, 57.) Tiedonlähteistä erityisesti internet aiheuttaa aikuisille huolta (Inkinen 2005, 9). Toisaalta median nähdään myös olevan haitaksi lapsuuden viattomuudelle (Buckingham 2000, 41).

Lasten mediankäyttöä on alettu säädellä erilaisten lakiin kirjattujen mediasisältöjä koskevien säädösten avulla. Säädösten mukaan lapsille haitalliset ohjelmat pitää esittää sellaisena kellonaikana, jolloin lasten ei enää oleteta katsovan televisiota. Myös peleihin, televisio-ohjelmiin ja elokuvaan asetetuilla ikärajoilla pyritään hallitsemaan lasten mediankäyttöä. Säädöksillä tähdätään lasten hyvinvointiin. Perheiden tehtäväksi jää päättää, kuinka paljon aikaa lapset saavat käyttää videopelien pelaamiseen ja television katse-

luun. Ikärajoitukset ovat vanhemmille kuitenkin enemmän suosituksia kuin sääntöjä, joita tulisi noudattaa. Vanhemmat saattavat mieltää tutun kotiympäristön olevan lapsille hyvä paikka tutustua pelottaviin ja kiellettyihin ohjelmiin, sillä lapset näkevät tällaisia ohjelmia kuitenkin jotain kautta. (Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005, 59–61.)

2.2 Lapsuuden ympäristöt ja lasten liikkuminen

Ympäristön käsite on moniulotteinen. Ympäristö tuottaa yksilölle erilaisia merkityksiä eri aikoina ja eri paikoissa. Ihmiselle merkitykselliset asiat ja ilmiöt vaikuttavat hänen elinympäristöönsä. (Haila 2001, 15.) Lasten lähin ympäristö ohjaa lasten toimintaa ja määrittää sitä, miten lapset elävät elämäänsä. Relationaalisesta näkökulmasta tarkasteltuna lasten ja ympäristön suhde on vuorovaikutteinen: lapset määrittävät ympäristöä ja ympäristö lapsia. Ympäristö muotoutuu jatkuvasti sosiaalisessa kanssakäymisessä. Lasten tietyllä hetkellä tulkitsema, havaitsema ja kokema ympäristö ei siis ole ainoa tekijä lasten ympäristöjen muotoutumisessa. Lapset ja aikuiset tulkitsevat ympäristöä omista näkökulmistaan. (Raittila 2009, 227, 229–230, 246.)

Urie Bronfenbrennerin ekologisen kehityksen teoria (1979) kuvaa kehittyvän yksilön ympäristön muodostumista. Bronfenbrennerin teoriassa ympäristö jakautuu neljään sisäkkäiseen järjestelmään, mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemiin. Mikrosysteemi rakentuu ihmisten välisistä suhteista, rooleista ja toiminnoista, jotka kehittyvä yksilö kokee tietynlaisista fyysisistä ja aineellisista ominaisuuksista muodostuvassa konkreettisesti ympäristössä. (Bronfenbrenner 1979, 22.) Varhaislapsuuden mikrosysteemejä ovat esimerkiksi lapsen koti, kaveripiiri ja päivähoitopaikka (Puroila & Karila 2001, 208).

Mesosysteemi muodostuu useammasta mikrosysteemistä. Mesosysteemi koostuu kahdesta tai useammasta ympäristöstä, johon yksilö osallistuu aktiivisesti. Lapselle mesosysteemi voi muodostua kodin ja koulun välisistä suhteista. Eksosysteemi koskee yhtä tai useampaa ympäristöä, johon kehittyvä yksilö ei aktiivisesti osallistu, mutta jossa tapahtuvat asiat kuitenkin vaikuttavat yksilön elinympäristöön. Tällainen ympäristö voi olla esimerkiksi vanhempien työpaikka. Makrosysteemi muodostuu mikro-, meso- ja eksosysteemien yhteneväisyyksistä ja niiden taustalla vaikuttavista ideologioista ja uskomuksista. (Bronfenbrenner 1979, 25–26.)

Yksi lapsuuden ympäristöihin liittyvä muutos on lasten itsenäisen liikkumisen vapauden väheneminen. Kyttä (1997) tarkastelee tutkimuksessaan lasten itsenäistä liikku-

mista kaupungissa, pienessä kunnassa ja maaseudulla. Tutkimuksen mukaan ulkona liikkuminen oli yleisempää maaseudulla ja pienessä kunnassa kuin kaupungissa. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että maaseudulla asuvat lapset saivat liikkua eniten ja kaupungissa asuvat vähiten. (Kytä 1997, 48–49.) Muutamien vuosikymmenten aikana kuu-sivuotiaiden kaupungissa asuvien lasten leikkiin ja liikkumiseen käyttämä alue on pie-nentynyt johtuen erityisesti liikenteen vilkastumisesta (Kalliala 1999, 278).

Kytän lisäksi Camstra (1997) tuo esiin lasten itsenäisen liikkumisen vapauden vä-henemisen. Itsenäisen liikkumisen vapauden väheneminen johtuu hänen mukaansa osit-tain siitä, että lapsia kuljetetaan autolla joka paikkaan. Puhutaan ns. takapenkin suku-polvesta. (Camstra 1997, 2.) Lasten itsenäisyyteen ja liikkumavapauteen ovat vaikutta-neet rajoittavasti myös vanhempien pelot sekä elämäntyylin muutokseen liittyen esi-merkiksi kasvatuskulttuurin muutokset. Vanhempien huolet liittyvät lasten tiellä liik-kumisen turvallisuuteen sekä siihen, kuinka he pystyvät suojelemaan lapsiaan tuntemat-tomilta ihmisiltä. (Rissotto & Giuliani 2006, 76–77.)

Camstran (1997) mukaan lasten sisäleikit ovat lisääntyneet. Tämä johtuu osittain elinympäristön koko ajan kasvavasta turvattomuudesta. Lapset viettävät mielellään ai-kaa sisätiloissa myös siksi, että talojen koko on ajan kuluessa suurentunut ja niissä on enemmän tilaa leikkiä. (Camstra 1997, 2.) Lasten perinteiset pihaleikit ovat vähentyneet huomattavasti 1950-luvulta 1990-luvulle tultaessa. Lapset leikkivät pihalla yhä har-vemmin. Lisääntynyt harrastustoiminta ja television katsominen ovat vaikuttaneet tähän muutokseen. (Kalliala 1999, 279.) Kaupungistuminen ja liikenteen lisääntyminen ovat vaikuttaneet pihaleikkien vähenemiseen (Kalliala 2006, 207). Vanhemmat haluavat val-voa lastensa vapaa-ajanviettoa ja pyrkivät siihen, että lapset viettävät aikaa ohjatuissa toiminnoissa. Vanhemmat myös korostavat lasten leikkiympäristön turvallisuutta. Leik-kikentällä ei saa olla vaarallisia pelejä tai välineitä. (Cunningham & Jones 1997, 125–126.)

Lasten esineympäristö on laajentunut yhteiskunnallisten muutosten myötä. Kun verrataan 1950-luvun lasten esineympäristöä 1990-luvun lasten ympäristöön, on esi-neympäristö laajentunut huomattavasti elintason nousun, tavaroitumisen, kuluttamisen ja kasvatuskulttuurin muutoksen myötä. Tämä on yhteydessä epäröivään kasvatuskult-turiin, jossa vanhemmat alistuvat helposti lasten tahtoon esimerkiksi tavaroiden hank-kimisessa. (Kalliala 1999, 277.) Lapsiperheiden kulutusrakenne ja -menot ovat myös muuttuneet vuosien varrella. Kulutus on monipuolistunut ja esimerkiksi vapaavalintai-

seen, vapaa-aikaan suuntautuneeseen kulutukseen käytetään enemmän rahaa kuin aikaisemmin. (Telasuo 2007, 307.) Alle kouluikäisten lasten kulutusmenot liittyen kulttuuri- ja vapaa-ajan menoihin ovat lähinnä leluja ja pelejä (Sauli & Pajunen 2007, 325).

Kytän (2003) väitöstutkimuksen aiheena on lapsiystävällinen ympäristö. Tutkimukseen osallistui suomalaisia ja valkovenäläisiä lapsia. Lapsiystävälliseen ympäristöön kuuluvaksi Kytä määrittelee lasten mahdollisuuden itsenäiseen liikkumiseen sekä ympäristön käyttömahdollisuuksien hyödyntämisen. Kytän mukaan lapsiystävällisen ympäristön tulee haastaa lasta kokeilemaan ja tutkimaan sekä löytämään erilaisia mahdollisuuksia käyttää ympäristöään. Kytä on kehittänyt teoreettisen mallin, jossa hän kuvaa neljää erilaista ympäristötyyppiä. Jaottelu on tehty sen mukaan, millaiset itsenäisen liikkumisen ja ympäristön käyttämistapojen mahdollisuudet lapsilla on. Yksi mallin ympäristötyypeistä on Melukylä, joka vastaa Kytän mukaan eniten suomalaista ympäristöä. Melukylä-tyyppisessä ympäristössä lapsilla on paljon mahdollisuuksia itsenäiseen liikkumiseen ja ympäristön käyttömahdollisuuksien hyödyntämiseen. Melukylä-tyyppinen ympäristö innostaa lapsia liikkumaan ja tutkimaan. (Kytä 2003, 90, 104.)

Jones (2000) tuo artikkelissaan esiin maaseudun ihanteellisuuden lasten elinympäristönä. Vanhemmat näkevät maaseudun rauhallisuuden, luonnonläheisyyden ja turvallisuuden olevan hyväksi lasten kasvulle ja kehitykselle. Lisäksi he kokevat maaseutu-ympäristön tukevan yhteisöllisyyttä. (Jones 2000, 32–33.) Luonnossa oleminen on tärkeää lapsen terveen kehityksen kannalta. Ulkoleikeissä lapset pääsevät aistimaan koko keholaan. Luonnossa leikkiminen antaa lapsille mahdollisuuksia luontokokemuksiin ja kehittää suhdettaan luontoon. Ulkona lapset voivat rikastuttaa leikkiään katsomalla, haistamalla, kuulemalla ja liikkumalla. Luonto innostaa lasta tutkimaan ja ihmettelemään. (Perry 2011, 295–296.)

Setälä (2012) kuvaa artikkelissaan esiopetusikäisten lasten ympäristökokemusta turvallisuushakuisuuden näkökulmasta sekä käsittelee sitä, kuinka lasten turvallisuudesta huolehtiminen ja suojele korostuvat nykypäivänä. Lapsia halutaan suojella ruumiillisesti vaaralliseksi koetulta ympäristökokemukselta sekä sen näkemiseltä. Turvallisuushakuisuus näkyy leikkipaikkoja koskevissa Euroopan Unionin turvallisuusstandardeissa. Standardien myötä 2000-luvulla joidenkin suomalaisten leikkipaikkojen varusteet otettiin pois liian vaarallisina. Hiekkalaatikko ja leikkilineet luokiteltiin turvattomiksi paikoiksi leikkiä. Erilaisilla säädöksillä ja ohjeilla pyritään vaarojen minimoimiseen. Sa-

manaikaisesti halutaan kuitenkin säilyttää leikkipaikkojen perimmäinen tarkoitus, leikkimisestä nauttiminen. (Setälä 2012, 177, 179, 188–189.)

Lapsuudentutkimuksen näkökulmasta tarkasteltuna lapset ovat kommunikoivia, tuottavia ja aktiivisia toimijoita sekä yhteiskunnallisia vaikuttajia, jotka rakentavat kulttuuria ja ympäristöä (Lehtinen 2009, 90). Eläessään erilaisissa arjen ympäristöissä, lapset oppivat toimintatapoja ja sääntöjä, jotka vallitsevat tietyssä paikassa. Lapset oppivat myös sen, mitkä asiat ovat tärkeitä minäkin hetkenä ja kuka asioista päättää. Varhaiskasvatusta ja esiopetusta valtakunnallisesti ohjaavissa julkaisuissa mainitaan ympäristön suuri merkitys lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. (Raittila 2009, 227, 247.)

Perhebarometritutkimuksesta (2001) käy ilmi, missä ympäristöissä lapset viettävät vapaa-aikaansa. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että 5-vuotiaat lapset viettävät päivähoitopäivän jälkeisen iltapäivän kotona aikuisten kanssa ja illat kotona perheen kanssa. Osa lapsista viettää aikaansa myös ohjatussa harrastustoiminnassa, ulkona sekä kavereiden kanssa. Iltapäivätoiminnoissa oli eroa maaseudulla asuvien ja kaupungissa asuvien lasten välillä: kaupungissa asuvat lapset olivat useammin ulkona kavereidensa kanssa kuin maaseudulla asuvat. Viikonloppuisin lapset tekivät retkiä ja matkoja erilaisiin tapahtumiin. Tutkimuksesta kävi ilmi, että lasten huoltajat tekivät lastensa kanssa yhteisiä vierailuita eniten kirjastoon ja uimahalliin. (Paajanen 2001, 18–19, 26, 35.)

Lasten vapaa-ajan ympäristöt tulevat esiin myös Taina Kyrönlampi-Kylmäsen (2007) väitöstutkimuksesta, joka käsittelee 5–7-vuotiaiden lasten kokemuksia arjesta ja arkipäivän rakentumisesta. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että viikonloppuisin lapset olivat yleensä kotona. Lapset kokivat kodin parhaana paikkana, jonne on kiva mennä päiväkotipäivän jälkeen. Kotona lasten arkeen ja viikonloppuihin liittyi olennaisesti televisio, tietokonepelit ja muut pelilaitteet. Lasten vanhempien asuessa erillään, lapset matkustivat toiselle paikkakunnalle joka toinen viikonloppu. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 1, 146–147, 162.)

Viime vuosikymmeninä tapahtuneet elämäntapamuutokset ovat johtaneet fyysisen aktiivisuuden vähenemiseen. Tutkimustulokset ovat osoittaneet lasten ja nuorten fyysisen aktiivisuuden, kuntotekijöiden ja motoristen taitojen heikentyneen viime vuosina. Tämä on herättänyt huolta yhteiskunnan päätöksentekijöissä ja asiantuntijoissa, sillä liikunnan väheneminen voi johtaa erilaisiin terveysongelmiin kuten lihomiseen, oppimisvaikeuksiin ja yhteiskunnasta syrjäytymiseen. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti

2013, 12, 18.) Lasten ylipaino on lisääntynyt Suomessa viime vuosikymmeninä (Rintanen 2007, 350).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005) mukaan päivittäinen liikkuminen muodostaa lapsen terveen kasvun ja hyvinvoinnin perustan. Lapsi oppii uusia asioita, ajattelee, kokee iloa sekä ilmaisee tunteitaan liikkeessaan. Liikunnan avulla lapsi tutustuu itseensä, ympäristöön ja toisiin ihmisiin. Lapsen terve itsetunto kehittyy, kun hän on tietoinen omasta kehostaan ja sen hallinnasta. Liikunnallisen elämäntavan omaksuminen alkaa jo varhaislapsuudessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22.) Liikuntaympäristöt ja -tilanteet, joissa lapsi saa positiivisia tunnekokemuksia edistävät lapsen liikuntamotivaatiota. Liikuntaan kasvattamisen kautta rakennetaan puitteet lapsen tulevaisuuden liikunnallisuudelle. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 20.)

Ulkona leikkiminen edistää lasten tervettä kasvua ja kehitystä. Lasten karkeamotoriikka kehittyy ulkona leikkimisen kautta. Fyysisesti aktiivisissa ulkoleikeissä lapsen koko keho saa harjoitusta ja taidot kehittyvät. Pienet lapset oppivat parhaiten, kun heidän koko kehonsa on mukana leikissä. Erilaiset liikkumistavat kuten hyppiminen, juokseminen, käveleminen ja heittäminen ovat tärkeitä lapsen kehityksen kannalta. (Perry 2011, 291, 293–294.)

3–6-vuotiaiden lasten liikunta muodostuu pääosin omaehtoisesta liikunnasta. Aikuisen vastuulla on mahdollistaa joka päivä lapsen monipuolinen liikkuminen innostavassa ja vaihtelevassa ympäristössä. Terveellinen ravinto, sopiva rasituksen ja levon suhde sekä päivittäinen ulkoilu kuuluvat olennaisena osana lapsen hyvinvointiin. (Nuori Suomi ry 2005, 10–11.) Terveysliikuntasuosituksista käy ilmi, millaista liikuntaa ja miten paljon eri-ikäisten tulisi harrastaa. Varhaiskasvatusikäisille lapsille suositellaan kaksi tuntia reipasta liikuntaa päivittäin. (Tammelin 2013, 63.)

Anne Soinin (2015) väitöstutkimus tarkastelee 3-vuotiaiden lasten mitattua fyysistä aktiivisuutta. Tutkimukseen osallistui 3-vuotiaiden lasten perheitä 14 eri päiväkodista. Tutkimuksesta selvisi, että lapsista vain harva liikkui varhaiskasvatuksen liikunnan suositusten (2005) mukaisesti kaksi tuntia reipasta liikuntaa päivässä. Tulokset osoittavat, että lapset käyttivät paljon aikaa istumiseen. Syksyllä arkipäivisin lapset harrastivat kevyttä liikuntaa huomattavasti enemmän kuin talvella. (Soini 2015, 53–55, 63, 77.)

Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen mukaan talvella ja kesällä vuonna 2002 lähes kaikki lapset harrastivat liikuntaa vähintään kerran viikossa. Kesällä lapset harrastavat liikuntaa useammin kuin talvella. Yleisimmät liikuntaharrastukset lapsilla olivat

uinti ja pyöräily. (Pääkkönen 2007, 234–235.) Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen (2010) mukaan 10–64-vuotiaista 10–14-vuotiaat lapset ovat aktiivisin ulkoilua ja liikuntaa harrastava ikäluokka. Lasten liikunnallinen aktiivisuus on vähentynyt vuodesta 2000 vuoteen 2010. Pallopelit, hiihto, luistelu ja uinti olivat lasten suosituimpia liikuntaharrastuksia. (Pääkkönen & Hanifi 2011, 39–40.)

3 LAPSET, VAPAA-AIKA JA HARRASTUKSET

Tässä luvussa tarkastelemme lasten harrastuksia, vapaa-ajanviettotapoja ja sosiaalisia suhteita. Vapaa-aika on vuorokaudesta jäljelle jäävää aikaa, kun siitä ottaa pois nukkumiseen, peseytymiseen, pukeutumiseen, ruokailuun, koti- ja ansiotyöhön sekä päätoimiseen opiskeluun käytetyn ajan. Suomalaisilla oli vuosina 2009–2010 vapaa-aikaa noin 6 tuntia 40 minuuttia päivässä. Vapaa-ajan määrä lisääntyi kaksi tuntia vuodesta 1990 vuoteen 2010 tultaessa. (Pääkkönen & Hanifi 2011, 34.) Tilastokeskuksen vuoden 1999 ajankäyttötutkimuksen mukaan lapsilla oli vapaa-aikaa noin kahdeksan tuntia vuorokaudessa. Pojilla vapaa-aikaa oli puoli tuntia enemmän kuin tytöillä. Lasten vapaa-aika väheni sitä mukaa kun lapset kasvoivat. (Pääkkönen 2007, 225.)

3.1 Harrastukset, ajankäyttö ja leikki

Metsämuuronen (1995) määrittelee harrastuksen ilmiönä vapaa-ajan aktiivisuudeksi. Harrastuksiin liittyy aktiivisuus, vapaa-aika ja vapaus. Harrastus kohdistuu tiettyyn kohteeseen ja siinä korostuu itse toiminta. Harrastuneisuus puolestaan tarkoittaa suuntautumista tiettyyn harrastusalueeseen. Harrastus voidaan käsittää harrastuneisuuden kohdentumisena johonkin lajiin, asiaan, välineeseen, tekniikkaan tai osa-alueeseen. Harrastaminen tuottaa harrastajalle pääasiassa myönteisiä tunteita. Harrastus voi olla fyysinen tai älyllinen. Fyysisessä harrastuksessa korostuu erityisesti fyysinen aktiivisuus, kun taas älyllisessä harrastuksessa painottuu kognitiivinen aktiivisuus. (Metsämuuronen 1995, 17, 21–22.)

Eräs lapsuuden muutoksen suunta on lasten elämän siirtyminen aikuisten valvonnan alle ja lapsille tarkoitettuihin instituutioihin, kuten ohjattuihin harrastuksiin. Muutoksella on ollut vaikutusta lasten jokapäiväisten sosiaalisten suhteiden rakentumiseen. (Raittila 2009, 247.) Lapset harrastavat nykypäivänä paljon. Lasten harrastukset vaihtelevat ohjatusta toiminnasta vapaamuotoisempaan ajankäyttöön, kuten lukemiseen. Myös mediankäyttö, kuten pelien pelaaminen, voi olla jollekin vapaa-ajan harrastus. (Suoninen 2004, 42.)

Perhebarometritutkimuksen (2001) mukaan päiväkotikäisistä lapsista maaseudulla asuvat osallistuivat ohjattuihin harrastuksiin harvemmin kuin kaupungissa asuvat. Tutkimukseen osallistuneista harrastavista 5-vuotiaista lapsista reilulla puolella oli yksi ohjattu harrastus. Kolmasosalla tutkimukseen osallistuneista oli kaksi ohjattua harras-

tusta. Tiettyä harrastusta käytiin harrastamassa useimmiten kerran viikossa. Lasten harrastusten määrä lisääntyi kouluun siirryttäessä. 5-, 8- ja 11-vuotiaiden tyttöjen suosituin harrastus oli tanssi. Poikien suosituin harrastus oli jalkapallo. (Paajanen 2001, 27, 46–47.)

Perhebarometritutkimuksen (2001) tulokset osoittavat, että 5-vuotiaat lapset käyttävät vapaa-aikaansa aikuisten kanssa kirjojen lukemiseen ja katseluun, askarteluun, piirtämiseen sekä sisarusten ja kavereiden kanssa leikkimiseen. Sukupuolierot vapaa-ajanviettotavoissa liittyivät musiikkiharrastuksiin ja urheiluun. Tytöt esimerkiksi soittivat jotakin instrumenttia ja tekivät käsitöitä poikia useammin. Kaikenikäisillä tutkimukseen osallistuneilla lapsilla urheilu, televisionkatselu ja leikkiminen olivat yleisin arki-illan ajanviettotapa. Kotieläinten hoitaminen oli yleisempää maaseudulla kuin kaupungissa asuvien lasten keskuudessa. (Paajanen 2001, 31, 34.)

Perhebarometrissa (2001) käy ilmi, että 11-vuotiaiden lasten vanhemmat pitivät lapsensa harrastamista merkityksellisempänä kuin 5-vuotiaiden lasten vanhemmat. Vanhemmat pitivät lasten harrastuksissa tärkeimpänä harrastusten sosiaalistavaa vaikutusta lapseen. Tärkeänä pidettiin sitä, että lapsi saa harrastuksen kautta ystäviä, pääsee tapaamaan kavereitaan sekä oppii yhteistyötaitoja. Vanhemmat korostivat myös harrastusten, erityisesti liikunnan, terveydellisten vaikutusten merkityksellisyyttä. Vanhemmille oli myös tärkeää, että harrastukset toivat virikkeitä, sisältöä ja turvallisuutta lasten elämään. Osa vanhemmista ei pitänyt harrastuksia kovin tärkeinä. Kyseiset vanhemmat sanoivat syyksi useimmin sen, että heidän lapsensa on vielä kovin pieni ja tarvitsee kotona sisarusten ja vanhempien kanssa viettämää aikaa. Yksi syy oli myös se, että lapset itse eivät halunneet harrastaa. (Paajanen 2001, 42–43.)

Perhetutkimuskeskuksen ja kasvatustieteiden laitoksen Palettitutkimuksessa (2006) tutkittiin lasten arkea päiväkirjamenetelmällä. Päiväkirjoihin lapset saivat kirjoittaa, piirtää ja askarrella arkeensa liittyviä asioita. (Malinen, Rönkä, Lämsä & Tolvanen 2009, 23, 40.) Lasten piirustuksissa näkyi heidän henkilökohtaisten mielenkiinnon kohteiden toimintapiiri. Lapset piirsivät kuviin muun muassa suosikki tekemisiään kotona sekä kodin ulkopuolisia harrastuksia. Lasten mieliruoat sekä lelut ja vaatteet, joista lapset pitivät, näkyivät piirustuksissa. Lapset piirsivät myös itse keksimiään leikkejä. Musiikki, kirjallisuus ja fantasiahahmot, kuten prinsessat, olivat kuvauksen kohteina. Kuvat kertoivat myös paikoista ja tapahtumista, joissa lapsi oli vierailut. Kuvia oli muun muassa harrastusympäristöistä, esimerkiksi uimahallista. Media oli lasten kiin-

nostuksen kohteena monessa kuvassa. Lapset piirsivät kuviin mediavälineitä kuten tietokoneita ja televisioita. Osa lapsista oli myös leikannut päiväkirjoihin lehtileikkeitä mediavälineistä. (Lämsä 2009, 115.)

Lasten arjen muodostuminen tulee esiin myös Kyrönlampi-Kylmäsen (2007) tutkimuksesta. Tutkimuksen mukaan lasten arki-ilta muodostui päiväkodista kotiin saapumisesta, televisiosta lastenohjelmien katselusta ja yksin tai kavereiden kanssa leikkimisestä. Mieluisia arki-iltojen tekemisiä lapsille olivat polkupyörällä ajaminen, juokseminen, nukeilla leikkiminen, keinussa keinuminen, legoilla rakentelu ja erilaisten pelien, kuten tietokone- tai pelikonsolipelien sekä lautapelien pelaaminen. Iloa arkeen toi omaan tahtiin leikkiminen, vanhemman läsnäolo ja pelaaminen. Lapsilla oli myös halu auttaa vanhempiaan kotitöiden tekemisessä. He muun muassa kattoivat pöydän vanhempien apuna. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 145, 164.)

Tutkimukseen osallistuneet lapset kokivat viikonloput vapaammaksi ajaksi kuin arjen. Viikonloppuisin vanhemmilla ja lapsilla oli enemmän aikaa yhdessäololle. Lisäksi lapset saivat tehdä omaan tahtiin mitä halusivat. Viikonlopuissa lapsille nautintoa toi leikkiminen, hemmottelu, saunominen, lauta- ja tietokonepelien pelaaminen sekä television katsominen yhdessä vanhempien kanssa. Lapsista oli hauskaa, että viikonloppuna voi nukkua pitkään ja mennä vanhempien sänkyyn katsomaan lastenohjelmia. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 146.) Myös perhebarometritutkimukseen (2001) osallistuneista lapsista 60 prosenttia katsoi viikonloppuisin televisiota usein yhdessä perheensä kanssa (Paajanen 2001, 35).

Perheiden ajankäytöstä tai sen ongelmista puhuttaessa kiire nousee usein esiin. Eryityisesti lapsiperheiden äidit ja isät, jotka käyvät ansiotyössä, kärsivät tutkimusten mukaan kiireestä niin töissä kuin perheessäänkin. (Miettinen & Rotkirch 2012, 22.) Vuoden 2001 perhebarometri osoittaa työn tai työkiireiden haittaavan työssäkäyvien vanhempien perhe-elämää (Paajanen 2001, 53). Vuoden 2011 perhebarometrin ajankäyttötutkimuksista (1999 ja 2010) käy kuitenkin ilmi, että kaikkien työssäkäyvien jatkuva kiireen kokeminen on vähentynyt 2000-luvulta lähtien. Muutos on ollut merkittävä erityisesti pienten lasten äideillä ja kouluikäisten vanhemmilla. Kiireen kokemisesta huolimatta ajankäytön tutkimukset ovat osoittaneet, että suomalaisilla on entistä enemmän vapaa-aikaa. (Miettinen & Rotkirch 2012, 21–22.)

Leikkiminen on lapsille merkityksellinen ajanviettotapa ja luontainen tapa toimia. Lapset eivät leiki oppimisen vuoksi, mutta leikin kautta lapset oppivat paljon erilaisia

asioita. Itse leikkitoiminta onkin lapsille tärkeintä leikissä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20.) Lapset nauttivat leikkimisestä ja se tuottaa heille mielihyvää (Kalliala 2006, 186). Leikki vaikuttaa monipuolisesti lapsen kehitykseen. Leikillä on suotuisa vaikutus lapsen mielikuvituksen ja luovuuden kehittymiseen. (Van Hoorn, Monaghan Nourot, Scales & Rodriguez Alward 2011, 49.) Lisäksi leikki edistää lapsen kehitystä syntymästä saakka tukemalla lapsen emotionaalista, sosiaalista, fyysistä ja älyllistä kehitystä (Van Hoorn ym. 2011, 3). Leikki edistää myös lapsen kielen kehitystä. Leikin kautta ongelmanratkaisukyky sekä luova, kausaalinen ja hypoteettinen ajattelu kehittyvät. Leikissä lapsi oppii myös erottamaan ulkoisen todellisuuden leikin todellisuudesta. (Kalliala 2006, 188.)

Lasten ymmärrys toisista ihmisistä kehittyy leikeissä (Airas & Brummer 2006, 166). Leikin kautta lasten empatiakyky ja omien tunteiden säätely vahvistuvat (Kalliala 2006, 188). Lapsi ilmaisee itseään leikin kautta sekä oppii käsittelemään ja hallitsemaan tunteitaan, kokemuksiaan ja elämyksiään (Airas & Brummer 2006, 163). Leikki luo myös puitteet yhteiselle toiminnalle, vastavuoroisille tunnesiteille, ystävyysuhteiden muodostumiselle sekä aikomuksista ja merkityksistä keskustelulle (Ikonen 2006, 164). Lasten omaehtoinen vapaa leikki luo lapsille mahdollisuuksia toteuttaa omia tavoitteitaan. Vapaassa leikissä lapsilla on myös mahdollisuuksia vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja keskinäisten suhteidensa kehittämiseen. (Helenius & Korhonen 2012, 69.)

Lapset oppivat leikin avulla tulevaisuuden kannalta tärkeitä asioita. Leikillä on havaittu olevan vaikutusta lasten tulevaisuuden oppimisvalmiuksiin. (Kronqvist 2012, 21.) 3–6-vuotiaina lapset alkavat leikkiä arkiseen elämään liittyviä leikkejä kuten kauspassikäyntiä, pukeutumisen- ja roolileikkejä sekä nukke- ja sotaleikkejä. Arkielämää jäljittelevissä leikeissä lapset harjoittelevat itsenäisyyttä ja heidän sukupuoli-identiteettinsä alkaa muodostua. (Airas & Brummer 2006, 171.) Esineleikin avulla lapsilla on mahdollisuus luoda suhde ympäristöönsä. Esineiden avulla lapset voivat ilmaista tunteitaan, huolenaiheitaan ja kiinnostuksenkohteitaan. Esineiden avulla lapset myös saavat mahdollisuuksia sosiaaliselle kanssakäymiselle muiden lasten tai aikuisten kanssa. (Garvey 1990, 41.)

3.2 Lasten sosiaaliset suhteet

Perhesuhteilla on merkittävä vaikutus ihmisten elämään. Perhe vaikuttaa yksilön elämään sosiaalisesti, emotionaalisesti, taloudellisesti, biologisesti ja moraalisesti. Per-

hesuhteisiin liittyy huolenpitoa, hoivaa ja vastuuta. (Sevón & Notko 2008, 13.) Riitta Jallinoja (2009) tarkastelee artikkelissaan Tilastokeskuksen vuosina 1991 ja 2002 teettämää vapaa-aikatutkimusta. Tutkimuksessa selvitettiin perhemyönteisyyttä eli sitä, miten tärkeänä suomalaiset pitävät vapaa-ajan viettämistä perheen kanssa. Perhemyönteisyydestä kertoo enemmän halu olla vapaa-aikana perheen kanssa yhdessä kuin vain perheen ja kodin tärkeyden myöntäminen. Perhemyönteisyys lisääntyi tutkittavilla vuodesta 1991 vuoteen 2002. Tutkimuksesta kävi ilmi, että perhemyönteisyys ei ole kovin paljon sidoksissa muihin elämänasenteisiin, kuten konservatiivisuuteen tai uskonnollisuuteen. Kuitenkin sukurakkaus nousi tutkimuksen aineistosta yhtenä elämäntavallisena orientaationa, joka on tiiviisti yhteydessä perhemyönteisyyteen. (Jallinoja 2009, 49–50, 55.)

Lapsiperhetyypit ovat muuttuneet vuosien varrella. Vuonna 1950 lapsiperhetilastoissa oli vain kolmenlaisia perhetyyppejä. Näitä perhetyyppejä olivat aviopariperheet sekä äitien ja isien yksinhuoltajaperheet. Vuonna 1980 perhetyyppeihin tuli mukaan avopariperheet. Vuonna 2002 tilastoihin tuli mukaan rekisteröidyt saman sukupuolen pariskunnat, joilla on lapsia. Vuonna 2005 avopariperheitä alkoi olla jopa enemmän kuin aviopariperheitä. Vuoden 2005 väestölaskennassa kävi ilmi, että 24 prosenttia lapsista asui perheessään ainoana lapsena. 0-vuotiaista lapsista 42 prosenttia oli perheen ainoita lapsia, mutta ennusteen mukaan suurin osa heistä tulee saamaan sisaruksen myöhemmin. Vähiten perheen ainoita lapsia oli alakouluikäisten lasten joukossa. (Kartovaara 2007, 33–34, 57–58.)

Äideillä nähdään kulttuurisesti olevan erityisasema lapsen kasvatuksessa, vanhemmuudessa ja lapsen kehityksen tukemisessa. Äidin ja lapsen välillä nähdään olevan erityinen tunnesuhde. Äidin myös oletetaan tietävän enemmän lapsen kehityksestä kuin isän. Isä on perheessä yhä toimeentulonhankkijan roolissa. Kulttuurisessa kehityksessä äiti nähdään huolehtivana ja hoivaavana vanhempana, kun taas isän ja lapsen suhde nähdään enemmän toiminnallisuutena ja yhdessä tekemisenä. Isän rooli on muuttunut paljon vuosien varrella. Alasuutarin (2009) toteuttamista vanhempien haastatteluista kävi ilmi, että isät ovat alkaneet osallistua lasten elämään entistä enemmän. Vanhemmat näkivät emotionaalisuuden äidin tehtävänä. Haastatteluista kävi ilmi, että isän keskeinen osallistumisen alue oli lapsen kanssa puuhailu. Kaiken kaikkiaan haastatteluissa isä nähtiin äidin jälkeen tulevana osapuolena. Haastatteluiden vanhemmilla oli kuitenkin huoli

isän puuttumisesta silloin, kun äiti toimi lapsen yksinhuoltajana. Äitiys nähtiin voimattomana silloin, kun isä ei asunut perheessä. (Alasuutari 2006, 79–83.)

Kyrönlampi-Kylmäsen (2007) tutkimuksen mukaan lapsille läheisimpiä ihmisiä kotona olivat sisarukset ja vanhemmat. Perheenjäsenten lisäksi kotieläimet olivat lapsille rakkaita. Lapset pitivät sisaruksia tärkeinä, vaikka heille tulikin välillä keskenään riitaa. Vanhemmat olivat myös lapsille tärkeitä ja heidän fyysinen poissaolonsa aiheutti lapsissa kaipausta. Vanhempien väsymys työpäivän jälkeen oli lapsista ikävää, eivätkä he pitäneet siitä, jos vanhemmat rajoittivat heidän toimintaansa tai asettivat sääntöjä. Lapsista oli kuitenkin pelottavaa, jos vanhemmat antoivat heidän esimerkiksi katsoa väkivaltaisia ohjelmia tai eivät piitanneet nukkumaanmenoajoista. Vanhempien asettamat rajat toivat kuitenkin lapsille turvallisuutta. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 145–146, 164.)

Kyrönlampi-Kylmäsen tutkimuksesta käy myös ilmi, että viikonloppuisin lapset leikkivät ja pelasivat kotona yksin, sisarustensa tai ystäviensä kanssa. Ystävien kanssa vietetty aika oli viikonloppuna vapaaehtoisempaa kuin päiväkodissa. Lapset halusivat katsoa televisiota tai pelata tietokonepelejä mieluummin vanhempien kanssa yhdessä, kuin yksin. Tietokone- ja konsolipelien pelaaminen aiheutti lapsille iloa silloin, kun ystävät ja perhe osallistuivat heidän kanssaan siihen. Lasten innostus pelaamiseen katosi, jos vanhemmat asettivat pelin lastenvahdiksi iltaisin, eivätkä olleet itse paikalla. Tutkimuksen mukaan myös isovanhemmat kuuluivat lapsille tärkeisiin ja läheisiin ihmisiin. Lapsia harmitti, jos he eivät isovanhempien ja vanhempien kiireen vuoksi ehtineet tavata isovanhempiaan tarpeeksi usein. Lasten nähdessä isovanhempiaan vain harvoin, heidän suhteensa jäi etäiseksi. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 146–147.)

Perhebarometritutkimuksessa (2001) tarkastellaan sitä, kenen kanssa lapset viettävät vapaa-aikaa. Tutkimuksen mukaan 5-vuotiaat lapset viettivät iltapäivät pääosin kotona vanhemman kanssa. Lapset saivat olla yksin tai kavereidensa ja sisarustensa kanssa kotona sitä enemmän, mitä vanhemmasta lapsesta on kyse. Tutkimuksesta käy ilmi, että 98 prosenttia 5-vuotiaista lapsista ei vietä kotona aikaa yksin. Tutkimuksen mukaan 90 prosenttia lapsista vietti viikonloput vanhempiansa kanssa. Vanhempien lisäksi 80 prosenttia lapsista vietti aikaansa sisarusten kanssa. Viikonloppuisin lapsilla oli myös enemmän mahdollisuuksia viettää aikaa kavereiden kanssa leikkien. Maaseudulla asuvat lapset olivat viikonloppuisin enemmän yhdessä sisarustensa kanssa kuin kaupungissa asuvat lapset. (Paajanen 2001, 22, 24, 35–36.)

Erilaiset perheen arkielämään liittyvät asiat näkyivät Palettitutkimukseen (2006) osallistuneiden lasten piirustuksista ja kertomuksista. Lasten piirroksista näkyi perheen toimintapiiri, johon kuuluu perheen asuinpaikka, kodin tilat, ihmissuhteet, lemmikit, toimet ja tavarat. Lapset piirsivät kuviin sisarusiaan, vanhempiaan, isovanhempiaan ja muita sukulaisia. Kuviin lapset olivat piirtäneet itsensä joko yksin tai jonkun ihmisen kuten sisaruksen, vanhemman tai koko perheen kanssa. Kuvista oli nähtävissä myös leikki ja kotityöt, jotka kuuluvat perheen toimintakulttuuriin. Lisäksi positiivisten ja negatiivisten tunteiden ilmaisu näkyi piirroksista. Lapsella piirtämisen hetkellä ollut olotila, esimerkiksi sairastaminen, vaikutti piirustuksiin. Lapset piirsivät kuviin myös omia ja perheen tavaroita. (Lämsä 2009, 109–110.)

Perheen toimintapiiriin lisäksi lasten piirroksista oli nähtävissä ystävyysuhteiden toimintapiiri. Lapset kuvasivat sosiaalisia suhteitaan kaverisuhteiden kautta sekä erilaisiin yhteisöihin kuten päiväkotiryhmään kuulumisena. Suhdeverkkojen lisäksi kuvissa näkyi lapsen kertomukset itsestään ja tekemisistään. Kuvissa näkyivät myös vierailut kavereiden luona. Toisten lasten koti olikin lapsille tuttu paikka. Lapset piirsivät arkisten kuvausten lisäksi juhlaan liittyviä asioita kuten syntymäpäivillä lahjojen antamista. Ystävyysuhteita kuvaavissa piirustuksissa myös tunteiden ilmaisu oli esillä. Lapset piirsivät iloisia ilmeitä mieluisia tilanteita kuvaaviin piirustuksiin. Eräs lapsi ilmaisi piirustuksessaan pettymystä liittyen tilanteeseen, jossa hän ei ollut päässyt uimahalliin kaverinsa kanssa. (Lämsä 2009, 112.)

Vertaissuhteilla on suuri merkitys lapsen kehitykselle. Vertaisten kanssa lapsi omaksuu uusia taitoja, tietoja ja asenteita sekä kokee asioita, jotka vaikuttavat hänen hyvinvointiinsa ja tulevaisuuteen. Vertaisten kanssa vietetty aika voi olla lapselle ajanvietettä, kumppanuutta ja luoda tunnetta johonkin kuulumisesta. Sekä lapsen vertaissuhteet että vanhemmat vaikuttavat lapsen sosialisatioprosessiin omalla tavallaan. Lapset muodostavat myös ystävyysuhteita, joka on erityisen läheinen vertaissuhteen muoto. Ystävyysuuhde opettaa varhaiskasvatusikäiselle lapselle muun muassa emootioiden hallintaa sekä oman vuoron odottamista. Alle kouluikäisten lasten ystävyysuhteissa korostuu yhteisten leikkien merkitys. (Salmivalli 2005, 15, 21, 35–36.) Lapsilla on moninaiset mahdollisuudet luoda ystävyysuhteita päiväkodissa. Lasten päiväkodin ystävyysuhteet voivat olla pitkäkestoisia, jolloin ne saattavat ulottua myös vapaa-aikaan. (Ikonen 2006, 153.)

Lasten vertaissuhteet ovat monimutkaisia. Lasten tulee olla aktiivisia osallistujia toiminnassa ja ottaa itse kontaktia muihin lapsiin. Lisäksi luottamuksen saavuttaminen on tärkeää lasten välisissä suhteissa. Vertaissuhteissa lapset neuvottelevat keskinäisistä suhteistaan. Toisten huomioon ottaminen, neuvottelu ja kompromissien tekeminen vaikuttavat lasten vertaissuhteiden muodostumiseen ja yhdessä toimimiseen. Lasten väliset neuvottelut koskevat muun muassa sitä, kuka pääsee leikkiin mukaan. Vertaissuhteissa lapset pitävät tärkeimpänä osallisuutta ja mukana olemista. Toiminnan sisältö ja päämäärä eivät ole lapsille yhtä tärkeitä. Vallankäytön erilaiset muodot on nähtävissä lasten välisissä neuvotteluissa. (Lehtinen 2009, 154.)

Vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa lapset oppivat monenlaisia taitoja. Erityisesti leikkiessään lapset oppivat ongelmanratkaisussa tarvittavia yhteistyötaitoja, johtamista ja toisten seuraamista. Lapsilla on tarve muodostaa erikokoisia ystävyysryhmittymiä, koska he kokevat yhteisöön kuulumisen tärkeänä. Ryhmän yhteisöllisyys näkyy muun muassa keskinäisessä kiintymyksessä, toisista välittämisessä ja auttamisessa. Yhdessä toimiessaan lasten sosiaaliset taidot kehittyvät ja he omaksuvat monenlaisia tietoja. Lasten välille syntyy välillä kuitenkin myös väärinymmärryksiä ja konflikteja. Lasten vuorovaikutus konfliktitilanteessa tapahtuu joskus tekojen avulla, koska he eivät aina osaa käyttää sanoja konfliktin ratkaisemiseksi. (Ikonen 2006, 153, 155–156, 164.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävät

Tutkimuksen tavoitteena on saada selville maaseudulla ja kaupungissa asuvien 5–6-vuotiaiden lasten vapaa-ajanviettotapoja. Vertailemme maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten mahdollisia vapaa-ajanviettotapojen eroja.

Tutkimuksen pääkysymys on

”Miten 5–6-vuotiaat lapset viettävät vapaa-aikaansa maaseudulla ja kaupungissa?”

Alakysymyksiä ovat

”Mitä lapset tekevät vapaa-ajallaan ja miten vapaa-ajanviettotavat eroavat maaseudulla ja kaupungissa?”

”Kenen kanssa lapset viettävät vapaa-aikaansa ja miten lasten sosiaaliset suhteet eroavat maaseudulla ja kaupungissa?”

”Missä lapset viettävät vapaa-aikaansa ja miten lasten elinympäristöt eroavat maaseudulla ja kaupungissa?”

4.2 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Tutkimuksemme on laadullinen. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään haastatteluiden, havainnoinnin, kyselyiden tai dokumentoinnin avulla. Erilaisia menetelmiä voidaan käyttää tutkimusresurssien ja tutkittavan ongelman mukaan, joko eri tavoin yhdisteltynä, rinnakkain tai vaihtoehtoisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on kuvata jotakin tapahtumaa tai ilmiötä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71, 85.) Laadullisessa tutkimuksessa aineisto valitaan harkinnanvaraisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Otanta laadullisessa tutkimuksessa on usein pieni ja sitä analysoidaan perusteellisesti. (Eskola & Suoranta 2008, 18, 61.)

Haastattelussa kysymyksiä esittämällä saadaan tietoa siitä, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii. Haastattelun etu on sen joustavuus aineistonkeruumenetelmänä. Haastattelussa tutkija pystyy esimerkiksi esittämään kysymykset haluamassaan järjestyksessä ja voi tarvittaessa pyytää haastateltavaa toistamaan tai tarkentamaan vastauksiaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72–73.) Haastattelut tuottavat tietoa ihmisten kokemuksista, mielipiteistä, tunteista ja tiedosta. Tutkimukseen voi tuoda suoria lainauksia haastatteluista, kun haastattelut on kirjoitettu sanasta sanaan ylös. (Patton 2002, 4.)

Haastattelussa keskeisintä on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Lisäksi haastattelun etu on se, että haastattelija voi toimia haastattelutilanteessa myös havainnoitsijana. Haastattelija voi siis kirjata ylös vastausten lisäksi myös havaintoja siitä, kuinka haastateltava asiat ilmaisee. Haastateltaviksi voidaan myös valita henkilöt, joilla on tutkittavasta ilmiöstä tietoa ja kokemuksia. Haastattelun heikkoutena on se, että se on kallis ja paljon aikaa vievä aineistonkeruumenetelmä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72–74.)

Haastattelumme on teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu. Puolistrukturoidussa haastattelussa on tietyt keskeiset teemat, joiden varassa haastattelu etenee (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48). Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille esitetään samat kysymykset, joihin he saavat vastata vapaasti omin sanoin (Eskola & Vastamäki 2010, 28). Teemahaastattelun kysymysten tulee olla sellaisia, että niistä saadaan merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen ilmiöön liittyvistä asioista. Haastattelun etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Tiedonhankintamenetelmämme on lasten haastattelu. Valitsimme lasten haastattelun, koska sen kautta saamme lasten oman näkökulman esiin. Haastattelemme tutki-

mukseemme liittyen lapsia, koska haluamme tietoa lasten vapaa-ajanviettotavoista heidän itse kertominaan. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvilla on mahdollisimman paljon kokemusta tai tietoa tutkittavasta asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Lapset tietävät itse parhaiten omasta vapaa-ajanvietostaan. Lasten haastattelu tulee toteuttaa luonnollisessa tilanteessa ja ympäristössä. Haastattelutilanteen on tärkeää olla mahdollisimman rauhallinen, jotta se mahdollistaa keskittymisen haastatteluun (Eskola & Vastamäki 2010, 29).

Lasten haastattelussa haastattelijan on tärkeää sovittaa oma kommunikointitapansa lapsen tapaan kommunikoida (Alasuutari 2005, 154). Valitsimme tutkimukseemme 5–6-vuotiaat lapset, koska he ovat kielellisiltä taidoiltaan kykeneviä vastaamaan kysymyksiimme. Otimme yhden lapsen kerrallaan haastateltavaksi, koska halusimme saada jokaisen lapsen omat ajatukset esiin. Yksilöhaastattelun kautta mahdollistui se, että muiden lasten vastauksilla ei ollut vaikutusta haastateltavan vastauksiin.

4.3 Aineistonkeruuprosessi

Haastattelut toteutettiin kahdessa eri päiväkodissa. Lähetimme aluksi sähköpostia useiden Jyväskylän lähistöllä sijaitsevien kuntien päiväkotien johtajille. Valitsimme kunnan, jossa on pieni väestötiheys ja asukasluku, koska halusimme saada tutkimustietoa mahdollisimman erilaisista lasten elinympäristöistä. Keski-suomalaiseen pieneen kuntaan kuuluvan kylän päiväkodin johtajalta luvan saatuamme, haimme lupaa kyseisen kunnan sivistystoimenjohtajalta, joka myönsi meille tutkimusluvan melko nopeasti. Lisäksi lähetimme sähköpostia muutamaa Jyväskylän keskustan alueen yksityiseen päiväkotiin. Molempien päiväkotien johtajat myönsivät meille tutkimusluvut nopeasti.

Haastatteluun osallistui yhteensä yksitoista 5–6-vuotiaasta lasta, joista kuusi oli 6-vuotiaita ja viisi 5-vuotiaita. Haastattelussa oli mukana seitsemän tyttöä ja neljä poikaa. Poikia haastattelussa oli siis vähemmän kuin tyttöjä, joka voi vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Haastattelimme lapsia yksi kerrallaan aiemmin laatimiemme teemahaastattelukysymysten avulla. Haastattelut kestivät noin 20–45 minuuttia. Kesto vaihteli lapsen mukaan, mutta keskimäärin yksi haastattelu kesti noin 30 minuuttia. Lapset jaksoivat keskittyä haastatteluihin hyvin, vaikka ne kestivätkin melko pitkään.

Haastattelutilaan mennessä kysyimme lapselta kuulumisia. Lisäksi kysyimme, onko lapsi ollut haastattelussa aiemmin. Pyrimme näin rentouttamaan tilannetta, jotta haastattelu olisi luonteva ja helppo aloittaa. Suurimmalle osalle lapsista haastattelutilan-

ne ei ollut entuudestaan tuttu. Jokaisen haastattelun alussa esittelimme itsemme ja kerroimme, mitä olemme tulleet päiväkotiin tekemään. Esittelimme myös äänityslaitteemme. Käytimme jokaisen haastattelun nauhoittamiseen kahta matkapuhelinta. Äänityslaitteet kiinnostivat lapsia ja muutama heistä alkoi leikkiä niillä. Tällä ei näyttänyt olevan vaikutusta haastattelun kulkuun. Aloitimme haastattelut kysymällä lapsen nimen ja muita peruskysymyksiä liittyen hänen perheeseensä. Peruskysymysten esittämisellä voi olla vaikutusta siihen, että lapset rentoutuivat ja vastasivat kysymyksiin. Niiden kautta oli myös luontevaa siirtyä muihin haastattelun aiheisiin.

Haastattelussa toinen meistä aloitti esittämällä ensimmäisen teeman kysymykset, jonka jälkeen toinen jatkoi seuraavasta teemasta. Näin jatkoimme haastattelua vuorotellen kysymysten esittämisessä. Esitimme tarkentavia kysymyksiä aina tarvittaessa. Osoitimme lapsille olevamme kiinnostuneita heidän kertomistaan asioista. Osoitimme kiinnostuksemme suhtautumalla jokaisen lapsen vastauksiin myönteisesti ja kysymällä lisäkysymyksiä. Haastattelun päätteeksi lapset saivat kuunnella omaa haastatteluaan. Annoimme lapsille myös tarran kiitokseksi ja kiitimme haastattelusta.

Ensimmäiset haastattelut toteutimme yhden päivän aikana viikolla 10. Toteutimme haastattelut päiväkodissa, joka sijaitsee Keski-Suomen maakuntaan kuuluvassa pienessä kylässä. Päiväkotiin saapuessamme esittelimme itsemme kaikille paikalla olleille työntekijöille. Kysyimme ryhmän lastentarhanopettajalta, keitä lapsia meidän kannattaisi ryhmässä haastatella. Lastentarhanopettaja valitsi meille sopivat haastateltavat tutkimusluvun saaneista. Kyseisestä päiväkodista haastatteluun osallistui neljä 6-vuotiasta ja kaksi 5-vuotiasta lasta. Oleskelimme hetken aikaa lasten kanssa ennen haastatteluiden aloittamista, jotta haastatteluun tuleminen ei olisi lapsista niin jännittävää. Haastattelimme lapsia ryhmän nukkarissa. Tila oli rauhallinen paikka haastattelulle, koska siellä ei ollut muita lapsia.

Loput haastatteluista toteutimme viikolla 11 yhden päivän aikana Jyväskylän keskustan tuntumassa sijaitsevan kaupunginosan eräässä päiväkodissa. Kaupunginosa on melko uusi ja siellä on pääasiallisesti omistusasuntoja. Kun saavuimme päiväkotiin, etsimme aluksi ryhmän, johon menimme haastattelut tekemään. Esittäydyimme ryhmän henkilökunnalle. Päiväkodin johtaja kertoi meille, ketkä lapsista tulevat haastateltaviksi. Kyseisessä päiväkodissa haastatteluihin osallistui kaksi 6-vuotiasta ja kolme 5-vuotiasta lasta. Haastattelimme lapsia päiväkodin henkilökunnan tilassa. Johtaja oli välillä työ-

kentelemässä tietokoneella samassa huoneessa. Tila oli rauhallinen, eikä häiriötekijöitä ollut.

4.4 Aineiston analyysi

Tutkimusaineistomme koostuu yhdestätoista 5–6-vuotiaan lapsen teemahaastattelusta. Haastattelut toteutettiin keväällä 2015. Aloitimme aineiston analyysin litteroimalla haastattelut. Toinen meistä litteroi puolet haastatteluista ja toinen loput. Haastatteluiden litteroinnin jälkeen hävitimme äänitteet matkapuhelimistamme. Litteroinnit järjestelimme numeroimalla haastattelut haastattelijärjestyksen mukaan. Aineiston numerointi helpottaa aineiston jatkokäsittelyä (Eskola & Suoranta 2008, 163).

Aineistolähtöisessä analyysissä aineistoa analysoidaan ilman teoreettisia etukäteisoletuksia. Laadullisessa tutkimuksessa analyysin ensimmäinen vaihe on aineiston järjestäminen. Teemahaastattelurunko toimii hyvänä apuvälineenä aineiston koodauksessa. Koodaus tarkoittaa aineiston läpikäymistä perusteellisesti ja pilkkomista pienempiin osiin. Teemahaastattelussa aineisto on jo valmiiksi tietyllä tavalla jäsennetty, jonka jälkeen on helppo jatkaa järjestämistä. Aineiston perinpohjainen tunteminen on tärkeää, joten se tulee lukea moneen kertaan läpi. (Eskola & Suoranta 2008, 150–152, 154.) Luimme kaikki litteraatit huolellisesti läpi, jonka jälkeen aloimme analysoida aineistoa. Aloitimme aineiston analysoinnin koodaamalla aineiston erivärisillä korostuskynillä. Poimimme aineistosta tutkimukseen liittyvien alakysymyksen kannalta olennaisia asioita ja merkitsimme ne eri väreillä. Sen jälkeen kirjoitimme vielä koodaamistamme asioista muistiinpanot.

Aineistoa lähdetään usein käymään läpi teemoittelun avulla. Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimuskysymysten kannalta olennaisia teemoja. Teemoittelu mahdollistaa teemojen ilmenemisen ja esiintymisen vertailun aineistossa. (Eskola & Suoranta 2008, 174.) Muistiinpanoista etsimme jokaisen alakysymyksen kannalta olennaiset vastaukset ja ryhmittelimme ne jokaisen tutkimuksemme alakysymyksen alle.

Aineiston tyypittelyssä aineistoa ryhmitellään tyypeiksi samankaltaisuuksien avulla. Tyypittely edellyttää aineiston jäsentelyä eli teemoittelua. Tyypittelyä voidaan tehdä etsimällä aineistossa esiintyviä, mahdollisimman yleisiä tyyppejä. Yleiset tyypit esiintyvät suuressa osassa vastauksia tai kaikissa. (Eskola & Suoranta 2008, 181–182.) Teemoittelun jälkeen etsimme kaikkien lasten vastauksista samankaltaisuuksia. Tämän jälkeen kävimme kaikki haastattelut läpi ja vertailimme maaseudulla ja kaupungissa asuvi-

en lasten vastauksia. Erotimme lasten vastauksista yksittäiset vastaukset, jotka esiintyivät vain yhdellä lapsella. Luokittelun jälkeen aloitimme tulosten kirjoittamisen.

5 LASTEN VAPAA-AJANVIETTOTAVAT MAASEUDULLA JA KAUPUNGISSA

Tässä osiossa esittelemme tutkimukseemme osallistuneiden 5–6-vuotiaiden lasten vapaa-ajanviettotapoja maaseudulla ja kaupungissa. Tuomme esiin vapaa-ajanviettotapojen eroavaisuuksia maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten välillä. Kuvaamme lasten vapaa-ajanviettotapoja sekä sitä, kenen kanssa ja missä lapset viettävät aikaa. Aineisto-otteissa käytämme lapsista ja kaikista muista henkilöistä peitenimiä. Haastattelijat on merkitty koodeilla H1 ja H2.

5.1 Lasten ajanviettotavat

Aineistosta oli havaittavissa viisi lasten ajanviettotapoihin liittyvää luokkaa. Jaottelimme lasten ajanviettotavat leikkimiseen, arkisiin tekemisiin, arjesta poikkeaviin tekemisiin, harrastuksiin ja mediankäyttöön. Aineistosta kävi ilmi, että leikkiminen on lasten yleisin vapaa-ajanviettotapa. Lapset leikkivät monia erilaisia leikkejä, sekä ulkona että sisätiloissa. Lasten välillä oli paljon yhtäläisyyksiä siinä, mitä he leikkivät vapaa-ajallaan. Lasten puheista tuli esiin monia perinteisiä leikkejä. Hippa- ja piiloleikit olivat yleisiä erityisesti maaseudulla asuvien lasten keskuudessa. Hippaleikin leikkimisen mainitsivat kaikki tutkimukseen osallistuneet, maaseudulla asuvat lapset. Kaupungissa vain yksi lapsi mainitsi leikkivänsä hippaa. Yli puolet lapsista mainitsi leikkivänsä piilosta. Maaseudulla oli enemmän piilosta leikkiviä lapsia kuin kaupungissa.

Kolme lasta maaseudulla ja neljä lasta kaupungissa kertoi leikkivänsä legoilla. Lego Friends ja Lego Ninjago -legosarjat tulivat esiin lasten puheista. Lapset leikkivät myös isoilla Duplo-legoilla ja pikkulegoilla. Yksi lapsista kertoi rakentavansa legoista erilaisia autoja. Toinen sanoi rakentavansa pikkulegoista Planes 2 -elokuvaan liittyvää maailmaa. 5-vuotias Venla kertoi rakentavansa legoista torneja. Isän kanssa rakentamista torneista tulee hänen mukaansa hienoimmat.

H1: No mitäs muuta sie leikit?

Venla: Öö...legoilla.

H1: Oo, rakenteletsie jotain, mitä sie rakentelet?

Venla: Mä rakennan mm...semmosii torneja.

H1: Oho.

Venla: Ja isän kans tulee vielä upeemmat.

(Haastattelu 9)

Kotileikin leikkiminen tuli esiin vain maaseudulla asuvien lasten puheista. Kukaan kaupungissa asuvista lapsista ei maininnut leikkivänsä kotileikkiä. Neljä maaseudulla asuvaa lasta leikki kotileikkiä. Kotileikkiä leikittiin leluilla, jonkun kanssa ja yksin. Kotileikkiä leikittiin nukeilla, nalleilla, barbeilla ja Lego Friends -legoilla. 5-vuotias Maisa kertoi leikkivänsä kotileikkiä serkkunsa ja isosiskonsa kanssa.

H2: --No mites leikitsä sitten isosiskon kans tai äitin tai isän kans?

Maisa: No kyllä mä. Laura ja minä ja Juulia leikitään aina yleensä kotista, että Laura ois isosisko, mä oisin pikkusisko ja Juulia äiti.

H2: Joo, okei.

Maisa: Koska Juulia on kaikista isoin, Laura on kaikista keskikokoinen ja mä oon vähän pienempi niitä.

(Haastattelu 4)

Barbeilla leikkimisen mainitsi neljä lasta. Yhtä monta lasta maaseudulla ja kaupungissa kertoi leikkivänsä barbeilla. Yksi lapsista kertoi pukevansa barbien päälle mekkoja. Toinen lapsi taas kertoi leikkivänsä barbeilla kotista. Lasten puheista tuli esiin myös pehmoleluilla leikkiminen. Maaseudulla yksi lapsi ja kaupungissa kaksi lasta kertoi leikkivänsä pehmoleluilla. 6-vuotias Mimmu kertoi leikkivänsä pehmoleluilla niin, että niillä on omia koteja ja ne käyvät toistensa luona kylässä.

H2: Mitä sä yksin tykkäät leikkiä?

Mimmu: No...mm pehmoleluilla.

H2: Joo. Mitä sä niillä leikit?

Mimmu: No että niil ois omia koteja ja sitten ne...ne kävis toisen luona kylässä.

(Haastattelu 10)

Kolme kaupungissa asuvaa lasta mainitsi leikkivänsä autoilla. Kukaan maaseudulla asuvista lapsista ei kertonut leikkivänsä autoilla. Yksi lapsista kertoi leikkivänsä autoilla automatolla. Hän myös kertoi omistavansa paljon autoja. Toinen lapsi puolestaan leikki autoilla pikkuveljensä kanssa. Eläinleluilla leikkimisen mainitsi kolme maaseudulla ja neljä kaupungissa asuvaa lasta. Kaksi lapsista mainitsi leikkivänsä Little Pet Shop -pikkueläimillä. Yksi lapsista kertoi leikkivänsä dinosaurusleluilla. Leikkihevokset ja ratsastustyttö-lelu kuuluivat erään lapsen leikkeihin. Yksi lapsi kertoi leikkivänsä mummolassa mummonsa kanssa eläimillä.

Kolme lasta maaseudulla ja neljä lasta kaupungissa kertoi leikkivänsä itse keksimään mielikuvitusleikkejä. Lapset kuvailivat leikkejä yksityiskohtaisesti ja leikit olivat hyvin erilaisia. Yksi lapsi kertoi leikkivänsä kotileikkiä yksin ja kuvittelevansa, että hänen äitinsä, isänsä ja isosiskonsa ovat leikissä mukana. Toinen lapsi leikki äitinsä kanssa pupu ja kana -leikkiä sekä rottaleikkiä. Rottaleikissä lapsi juoksee karkuun ja äiti heittelee rottia hänen päälleen. Lapsen mukaan rottaleikki on ”semmonen aika pöhökö”.

Eräs lapsi kertoi leikkivänsä leikkiä, jossa hiekkalaatikko on linna. Leikissä lapsi on prinsessa ja hänen pikkuveljensä on prinssi.

Yksi lapsista kertoi leikkivänsä kaverinsa kanssa leikkiä, jossa he jäävät vangiksi pimeään saunaan. Lisäksi hän kertoi leikkivänsä serkkunsa kanssa heidän keksimäänsä noitasairaala-leikkiä. Leikkiin tarvitaan ainoastaan ilmapalloja. Timantinkaivaja-ulkoleikki tuli esiin toisen lapsen puheista. Leikissä lapsi kaivaa maasta timantteja. Eräs lapsista puolestaan leikki, että hänellä on leikisti hamsteri. Yksi lapsista kertoi leikkivänsä peiton alla kummitusta. Kahden lapsen mielikuvitusleikkeihin liittyi johonkin paikkaan matkustaminen. Toinen lapsista matkustaa leikissään junalla tai lentokoneella hotelliin ja on siellä yötä. 6-vuotias Emilia kertoi, että mielikuvitusleikissä voi unelmoida, missä paikassa on. Hän on käynyt leikissään Kanadassa ja hotellissa.

H1: Keksitsie jotai omia [leikkejä ilman leluja]?

Emilia: Kaksin joskus.

H1: Kerropas lisää.

*Emilia: Noh minä...minä leikin...jos mä oon yksin ja sisko ja veli on jossai...nii mä leikin mie-
li...kuvitus...leikkiä.*

H1: Vau, millasta?

Emilia: Se, sitä on kiva leikkiä kun siinä ei ole kaveria...mm...sitä voi ihan itse mm leikkiä.

--

H1: Nii mitä siin tapahtuu?

Emilia: Noo siinä voi unelmoija että missä on ja...

H2: Vau...ootsä unelmoinu jostaki että missä se ois?

Emilia: Mää haluaisin...mennä...hotelliin yöks tai käyä Kanadassa tai...

H2: Joo. Ootsä käyny niissä mielikuvitusleikeissä sitten niissä paikoissa?

Emilia: Oon.

(Haastattelu 5)

Lapset leikkivät sekä ulkona että sisällä. Lapset leikkivät ulkona erilaisia leikkejä. Hiekkalaatikolla leikkiminen tuli esiin kolmen kaupungissa asuvan lapsen puheista. Jokainen lapsista kertoi leikkivänsä hiekkalaatikolla kotipihallaan. Keinuminen kävi ilmi vain maaseudulla asuvien lasten puheista. Kaksi lasta kertoi keinuvansa. Toinen lapsista kertoi keinuvansa rengaskeinuissa. Joonas puolestaan kertoi keinuvansa hämähäkkikeinussa.

Joonas: On se hauskaa olla hämähäkkikeinussa. Se on mun lempikeinu.

(Haastattelu 2)

Mäen laskeminen tuli esiin kahden maaseudulla ja yhden kaupungissa asuvan lapsen puheista. Lapset kertoivat laskevansa mäkeä Stigalla, pulkalla sekä liukurilla. Lisäksi kolme kaupungissa asuvaa lasta kertoi leikkivänsä erilaisia lumileikkejä. Lapset tekivät lumesta lumikakkuja, lumiteoksia ja lumilinnoja. Yksi lapsista kertoi leikkivänsä

lumisotaa. 5-vuotias Luca kertoi rakentaneensa vaarinsa kanssa lumilinnan, johon he laittoivat puunpätkästä savupiipun. Hän kertoi myös tekevänsä lumesta hiirtenkoloja.

H2: Ootsä ulkona yleensä?

Luca: Oon aika paljonki. Mä tykkään tehdä lumilinnoja.

H2: Joo.

Luca: Hiirtenkoloja lumesta.

H2: Joo. Sehän on kiva.

Luca: Hiirtenkoloja o helppo tehdä. Työntää vaa käden lume alle ja...ja sitten ku on semmone tarpeeks syvälle ni pts! (Näyttää kädellä, miten tehdään)

(Haastattelu 8)

Majan rakentaminen kävi ilmi kahden lapsen puheista. Kumpikin lapsista leikki majanrakennusta olohuoneessa ja metsässä. Maaseudulla asuva lapsi rakensi majaa olohuoneessa sohvatyynyistä. Hän myös kertoi rakentavansa majaa metsään. Kaupungissa asuva lapsi kertoi viihtyvänsä ukkinsa rakentamassa majassa, joka sijaitsee hänen isovanhempiensa luona. Lasten puheista tuli esiin myös leikkipuistossa leikkiminen. Eräs lapsi kertoi kiipeilevänsä leikkipuiston kiipeilytelineessä. Toinen lapsi leikki leikkipuistossa merirosvolaivassa.

Lapset kertoivat viettävänsä vapaa-aikaa leikkimisen lisäksi myös muilla tavoin. Kymmenen lasta kertoi pelaavansa lautapelejä. Maaseudun ja kaupungin välillä ei ollut eroa lautapeliin pelaamisessa. Osa lapsista pelasi myös kortti- ja palapelejä. Afrikan tähti -pelin pelaaminen tuli esiin neljän lapsen puheista. Muita esille tulleita pelejä olivat Inkan aarre, Kimble, Arvaa Kuka, Musta Pekka, siilipeli, lentokenttäpeli ja muistipeli. Lisäksi sängyssä pomppiminen oli yksi lasten ajanviettotavoista. Yksi maaseudulla asuva ja yksi kaupungissa asuva lapsi kertoi pomppivansa kotonaan sängyssä. Toinen lapsista kertoi, että hän saa pomppia sängyssä joka päivä ja ihan milloin haluaa.

Lapsilla oli myös omia vapaa-ajanviettotapoja, joita ei tullut esiin muiden lasten puheista. Eräs lapsi leikki pienillä sormin liikuteltavilla skeittilaudoilla. Kyseinen lapsi käy myös Jyväskylässä lennättämässä lennokkia tyhjällä parkkipaikalla. Yksi lapsista kertoi leikkivänsä perheensä kanssa poliisia ja rosvoa. Hän kertoi lisäksi laskevansa liukumäkeä leikkimökistään. Maisa kertoi leiponeensa kakkua ja omenapiirakkaa. Hän kertoi myös ottavansa itsestään matkapuhelimen kameralla kuvia ja videoita.

H1: No mites kännykkä, pelaatko joskus kännykällä?

Maisa: Noo mm...luulisin, että joskus pelaisin.

H2: Onks sun iskällä ja äitillä tämmönen kännykkä?(Näyttää omaa kännykkää)

Maisa: Noo ei ihan tollaista, mullakin on oma kännykkä.

H1: Onko? Mitä sie teet sillä?

Maisa: Mä osaan vaan kuvia ottaa ja pelata Angry Birds -peliä.

--

H2: Mistä sä otat kuvia?

Maisa: No kaikesta mitkä vois sopii siihen ruutuun, mut yhtiä kuvia mä vähän poistin, kun kato noi niin ne ei sopinu kato kun oli vaan käsikuvia välillä ja kaikkee semmosta epäonnistuneita kuvia ni mä poistin ne.

(Haastattelu 4)

Yksi lapsista kertoi leikkivänsä sairaanhoitajaa, rakentavansa palikoilla ja käyvän-
sä puolukassa metsässä. Eräs lapsi mainitsi moneen otteeseen leikkivänsä örkkileikkiä.
Muovailuvahoilla muovailu ja hamahelmitöiden tekeminen tulivat esiin yhden kaupun-
gissa asuvan lapsen puheista. Yksi lapsista kertoi tekevänsä syksyisin lehtikasoja ja
pomppivansa niissä, kun puolestaan toinen kertoi hyppivänsä kesäisin trampoliinilla.

Arkiset tekemiset kuuluivat lasten vapaa-ajanviettoon. Kahden maaseudulla asu-
van lapsen puheista tuli esiin kaupassa käynti. Toinen kertoi käyvänsä perheensä kanssa
kaupassa ruokaostoksilla. Toinen lapsista puolestaan kertoi käyvänsä Jyväskylässä os-
toksilla perheen kanssa. Kymmenen lasta kertoi tekevänsä kotitöitä vanhempiensa apu-
na. Viisi lasta sekä maaseudulla että kaupungissa teki kotitöitä. Ruoanlaitto ja siivoami-
nen olivat yleisiä kotitöitä, joiden tekemiseen lapset osallistuivat. Ruoanlaitossa lapset
auttoivat leikkaamalla kurkut, keittämällä veden ja kattamalla pöydän. Lapset siivosivat
omaa huonettaan, omia lelujaan, järjestelivät tavaroita hyllyyn, petasivat sänkyjä sekä
auttoivat tiskaamisessa ja astianpesukoneen tyhjennyksessä. Yksi lapsi auttoi vanhem-
piaan pyykinpesussa. Eräs lapsi kertoi pitävänsä ikkunanpesusta ja tekevänsä kevätssi-
vousta leikkimökissä. Pikkuveljen vahtiminen kuului yhden lapsen kotitöihin. 5-vuotias
Noora kertoi auttavansa vanhempiaan ruoanlaitossa.

H2: --No mites teetsä sitte kotona äitin ja isin apuna vaikka noita kotitöitä?

Noora: Joskus autan tekee ruokaa ja joskus teen vedet ja joskus tota...en tiää.

(Haastattelu 1)

Lasten puheista tuli esiin myös arjesta poikkeavia tekemisiä, joita lapset eivät tee
usein. Kolme maaseudulla asuvista ja yksi kaupungissa asuvista lapsista mainitsi her-
kuttelevansa vapaa-ajallaan. Herkuttelu kuului lasten viikonloppuun. Lapset herkutteli-
vat sipseillä, makeisilla, kaakaolla ja vanukkaalla. Päiväunien nukkuminen kotona oli
yhden maaseudulla asuvan ja yhden kaupungissa asuvan lapsen ajanviettotapa päiväko-
tipäivän jälkeen.

Kaksi kaupungissa asuvaa lasta mainitsi käyvänsä elokuvissa perheensä kanssa.
Kaksi lapsista kävi reissussa omalla mökillään. Lapset kertoivat myös matkusteleavansa
perheidensä kanssa. Kaksi maaseudulla asuvaa ja viisi kaupungissa asuvaa lasta kertoi
käyneensä lomamatkoilla. Lapset mainitsivat matkustelleensa Helsinkiin, Ouluun ja

Tampereelle. Lapset kertoivat vierailleensa Korvatunturilla, Särkänniemessä ja Peukku-
lassa. Lisäksi kolme lasta kertoi käyneensä ulkomailla.

Harrastukset kuuluivat kaikkien lasten vapaa-ajanviettoon. Lapset viettivät vapaa-
aikaansa pääosin omaehtoisten harrastusten parissa. Jotkut lapsista kävivät myös ohja-
tuissa harrastuksissa. Lapsilla oli monenlaisia harrastuksia. Lukeminen kuului kymme-
nen lapsen harrastuksiin. Osa lapsista kertoi osaavansa jo lukea, kun puolestaan jotkut
lapsista kertoivat vielä harjoittelevansa lukemista. Lapset, jotka eivät osanneet lukea,
katselivat kirjojen kuvia ja pyysivät vanhempiaan lukemaan heille. Yksi lapsista kertoi
harjoittelevansa lukemista kirjastosta lainaamiensa tavukirjojen avulla.

Lukemisen lisäksi myös askartelu kuului lasten harrastuksiin. Viisi kaupungissa
asuvaa ja neljä maaseudulla asuvaa lasta kertoi askartelevansa vapaa-ajallaan. Kaksi
kaupungissa asuvaa ja yksi maaseudulla asuva lapsi kertoi askartelevansa kortteja. Toi-
nen lapsista kertoi askartelevansa joulukortteja ja toinen puolestaan ystävänpäiväkortte-
ja. Yksi lapsista kertoi tehneensä oman joulukuusen muotoisen kirjanmerkin. Eräs lapsi
kertoi askartelevansa aina kaikenlaista sellaista, mitä hän osaa, kuten lumiukkoja ja ka-
loja. Yksi lapsista kertoi lainanneensa askartelukirjoja kotiin. Lapset askartelivat myös
tonttuja ja kirjekuoria. Venla sanoi askartelevansa leikkilaukkuja ja naamoja.

H1: Ai, mitä sie tykkäät askarrella?

Venla: Melkein kaikkee. Naamojakin.

--

H2: Naamoja, millasii ne on?

Venla: Et niinku mä leikkaan ympyrän ja sit mä koristelen sen ja väritän jopa tukan sille.

H2: Okei, sehän kiva.

*Venla: Koska mun iskällä ja äitillä on molemmat lyhyitä tukkia niin mä teen myös askarrelles-
sani niille myös lyhyet tukat.*

(Haastattelu 9)

Lähes kaikki lapset mainitsivat piirtävänsä vapaa-ajallaan. Ainoastaan yksi kau-
pungissa asuva lapsi ei maininnut piirtävänsä. Värittämistä harrasti kaksi kaupungissa
asuvaa lasta. Toinen lapsista kertoi värittävänsä tyttökavereidensa kanssa.

Erilaiset liikuntaharrastukset olivat lasten yleisimpiä harrastuksia. Kaikki lapset
harrastivat jotakin liikuntaa. Uimista harrasti yhteensä kahdeksan lasta. Maaseudulla
viisi ja kaupungissa kolme lasta harrasti uimista. Lapset kävivät perheensä kanssa ui-
massa uimahallissa Jyväskylän alueella. Kaksi lapsista kävi myös uimakoulussa. Toinen
heistä kertoi käyvänsä uimakoulussa rannalla kesäisin ja toinen kävi uimakoulussa ui-
mahallissa. Kolme maaseudulla asuvaa lasta ja yksi lapsi kaupungissa kertoi harrasta-
vansa juoksemista. Kaksi lapsista kertoi käyneensä juoksukilpailuissa.

Neljä lasta mainitsi harrastavansa kuntoilua kotona. Yhtä monta lasta maaseudulla ja kaupungissa harrasti kuntoilua. Lasten puheista kävi ilmi, että he kuntoilevat tehden erilaisia lihaskuntoliikkeitä. Kaksi lapsista kertoi tekevänsä vatsalihasliikkeitä. Yksi lapsista kertoi punnertavansa. Maisa kertoi jumppaavansa tätinsä luona laittaen jalat kottikärryihin ja liikuttamalla niitä edestakaisin.

H2: Mitä te jumppaatte? Miten te jumppaatte?

Maisa: Noo kyllä mä taidan jotenkin kun mä laitan kottikärryihin jalat sinne niin mä laitan jalat vielä siitä eteen ja takaisin, eteen ja takaisin, eteen ja takaisin.

H2: Okei, eli semmosia.

Maisa: Ja sit mä vielä teen näitä (näyttää vatsalihasliikettä).

(Haastattelu 4)

Kuntoilun lisäksi kaksi kaupungissa asuvaa lasta kävi samassa ohjatussa jumpassa. Toinen lapsista kertoi, että jumpassa tehdään kaikenlaisia liikkeitä ja yritetään tulla notkeammaksi. Hän myös kertoi, että heillä oli tulossa jumpparyhmän kanssa jumppaesitys. Toinen lapsi kertoi, että hänen kanssaan samassa jumpassa kävi myös hänen serkkunsa.

Kolme lasta kertoi pyöräilevänsä vapaa-ajallaan. Kaupungissa kaksi lasta ja maaseudulla yksi lapsi mainitsi pyöräilevänsä. Yksi lapsista kertoi pyöräilevänsä joka päivä päiväkotiin isänsä kanssa. Venla kertoi pyöräilyn olevan yksi hänen harrastuksistaan.

H1: Mikäs se siun toinen harrastus olikaan?

Venla: Pyöräily.

H1: Pyöräily. Pyöräiletsie kotipihalla tai kotitiellä?

Venla: Sillä ympyrällä mä. Iskän täytyy aina taluttaa mua, koska mä en osaa pyöräillä vielä ilman apupyöriä, mut välillä se antaa vauhtia ja sit mä poljen ihan ite sillä.

H2: Joo-o.

Venla: Ja vaikka se kaatuski ni mä tökkään jalan, jalat maahan. (Naurahdus)

(Haastattelu 9)

Jalkapalloa harrasti kaksi lasta maaseudulla. Kaupungissa kukaan lapsista ei harrastanut jalkapalloa. Lenkillä perheen kanssa kertoi käyvänsä kaksi maaseudulla asuvaa lasta. Toinen lapsista kävi lenkkeilemässä perheensä ja koiransa kanssa, kun puolestaan toinen lapsista kertoi pitävänsä kävelyllä käymisestä.

Talviurheilulajien harrastaminen tuli esiin lasten puheista. Kolme lasta maaseudulla ja kaksi lasta kaupungissa kertoi harrastavansa luistelua. Eräs lapsi kertoi käyvänsä äitinsä ja isänsä kanssa luistelemassa kaukalossa. Hän osaa omien sanojensa mukaan jo luistella hyvin. Kaksi lapsista kertoi käyneensä luistelemassa lähiaikoina. Luistelun lisäksi lapset harrastivat myös hiihtämistä. Hiihtäminen tuli esiin kolmen maaseudulla asuvan ja yhden kaupungissa asuvan lapsen puheista. Yksi lapsista kertoi käyneensä hiihtämässä mummonsa ja äitinsä kanssa. 6-vuotias Pauliina kertoi hiihtoharrastukses-

taan. Hän kertoi käyneensä hiihtämässä yhdeksän kilometrin lenkin ja osallistuneensa hiihtokilpailuihin.

H2: Onko jotain muita, onko jotain ihan liikuntalajeja mistä tykkäät?

Pauliina: Hiihtäminen talvella ja juoksu kesällä.

H1: Ootsie käyny tänä talven hiihtämässä?

Pauliina: Joo. Mustavuoressa ysin lenkki.

H2: Oho, kunnon lenkki. Ootsä osallistunu joihinki kilpailuihinki?

Pauliina: Just eilen kävin.

(Haastattelu 3)

Lapsilla oli myös muita harrastuksia. Yksi lapsista harrasti balettia ohjatussa ryhmässä nappulakerhossa. Eräs lapsi kertoi käyvänsä suunnistamassa metsässä äitinsä kanssa. Lasten harrastuksia olivat myös tanssiminen, ratsastaminen, tennis ja nyrkkeily. 6-vuotias Juuso kertoi harrastavansa nyrkkeilyä isänsä kanssa ohjatussa nyrkkeilyryhmässä.

H2: Mitä sinä harrastat?

Juuso: Mä harrastan...nyrkkeilyä.

H2: Okei. Harrastatsä sitä kotona vai jossain...missä sä harrastat sitä?

Juuso: ...Kaikkialla.

H2: Käytkös sä sitten ihan jossain, jossa joku ohjaa sinua niinku, käytkö semmosessa?

Juuso: Joo.

H1: Onko siel joku nyrkkeilyopettaja?

Juuso: On.

H2: Okei. Kuka sua vie sinne harrastuksiin?

Juuso: Iisi.

H2: Isi vie. Onks isiki mukana siellä harrastamassa?

Juuso: On.

(Haastattelu 6)

Joillakin lapsista oli myös musiikkiin liittyviä harrastuksia. Kolme maaseudulla asuvaa lasta kertoi harrastavansa jotakin musiikkiin liittyvää. Yksi lapsista kertoi harrastavansa pianonsoittoa kotona. Erään lapsen isovelji opetti häntä soittamaan kitaraa. Yhdellä lapsella oli kellopelejä kotonaan. Hän myös käänsi kattilat väärinpäin ja soitti niitä kuin rumpuja.

Media kuului olennaisesti lasten vapaa-aikaan. Televisio oli suosituin mediaväline lasten keskuudessa. Kaikki tutkimukseen osallistuneet lapset katsoivat televisiota. Eroja oli siinä, mitä lapset televisiosta katsoivat. Maisa kuvaili katsovansa paljon televisiota.

Maisa:--Mää oon kauhee telkkarinkatsoja.

(Haastattelu 4)

Kaikki lapset katsoivat lastenohjelmia tai -elokuvia, lukuun ottamatta yhtä lasta. Juuso kertoi, ettei katso televisiosta lastenohjelmia, vaan kauhuohjelmia.

H1: No katsotsie vaik Pikku Kakkosta?

Juuso: M-mm. (Pudistaa päätään)

H2: Katotko jotai muita lastenohjelmia?

Juuso: M-mm. (Pudistaa päätään)

H2: Minkälaisia?

Juuso: Mää katon kauhuohjelmia

--

H1: Mitä niis tapahtuu?

Juuso: No yhessä ainakii...zombit tunki sisälle ja tappo sieltä ihmiset... enkä muista muuta.

(Haastattelu 6)

TV2-kanavan Pikku Kakkonen oli suosituin ohjelma lasten keskuudessa. Yhdeksän lasta mainitsi katsovansa Pikku Kakkosta. Pikku Kakkosen katsomisessa ei ollut suurta eroa maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten välillä. Yhden lapsen mielestä Pikku Kakkosessa on kivaa se kun voi katsoa ohjelmia. Toisen lapsen mielestä Pikku Kakkosen jotkut ohjelmat ovat typerää ja jotkut tosi hyviä. Hänen mielestään Saara ja sorsa -ohjelma on hyvä, koska ohjelman sorsa on höpsö. Yksi lapsi maaseudulla ja yksi kaupungissa mainitsi katsovansa Pikku Kakkosen Ryhmähau-ohjelmaa. Eräs lapsi kertoi katsovansa Pikku Kakkosta, koska sieltä tulee touhulaulu. Hän katsoi Pikku Kakkosesta Oktonauttia. Pauliina kertoi suosikkiohjelmansa Pikku Kakkosessa olevan Puuharit.

H2: --katotsä yleensä televisiota?

Pauliina: No ainakin Pikku Kakkosta.

H2: --Onks siinä jotain suosikkiohjelmia? Jotain hyviä ohjelmia?

Pauliina: Puuharit.

(Haastattelu 3)

Yksi lapsi maaseudulla ja kolme lasta kaupungissa katsoivat myös muiden kanavien, kuten Foxin ja MTV Juniorin, lastenohjelmia. Yksi maaseudulla ja yksi kaupungissa asuva lapsi katsoi MTV Juniori -kanavalta Winx-klubia. Toinen heistä kertoi katsovansa myös Menopeliä sekä lastenohjelmaa, jossa ihminen asuu aavikolla. Lapsen mielestä Winx-klubi -ohjelmassa kivaa on se, että siinä tapahtuu kaikkea jännää. Hänen mielestään on myös jännää katsoa mitä ohjelmassa tapahtuu, koska hän ei osaa lukea. Toinen lapsista katsoi Winx-klubin lisäksi My Little Ponya, Lego Ninjagoa ja lauluohjelmia. Hän kertoi laulavansa joskus lauluohjelmien mukana. Winx-klubissa hänen mielestään on kivaa se, että ohjelmassa on keijuja. My Little Pony -ohjelmasta lapsi kertoi pitävänsä sen vuoksi, että siinä tapahtuu kaikenlaista jännää.

Transformers-ohjelman katsominen Fox-kanavalta tuli esiin yhden lapsen puheista. Ohjelma on hänen mielestään kiva, koska ohjelman hahmot osaavat muuttua autoista roboteiksi. Yksi lapsista mainitsi katsovansa Fox-kanavalla esitettävää Wipeout-

ohjelmaa. Hänen mielestään ohjelma on hassu ja ohjelmassa on kivaa, kun ihmiset epäonnistuvat. Hän pitää myös ohjelman rataa kivana.

Seitsemän lasta kertoi katsovansa televisiosta elokuvia. Viisi lasta maaseudulla ja kolme lasta kaupungissa katsoi elokuvia vapaa-ajallaan. Lasten mainitsemia elokuvia olivat Lego-elokuva, Risto Räppääjä ja Viileä Venla -elokuva, prinsessaelokuvat ja Planes-elokuvat. Eräs lapsi kertoi katsovansa televisiosta ainoastaan Planes-elokuvia. Planes 2 on hänen suosikkielokuvansa. Lapsen mielestä elokuvassa on kivaa se, kun hahmot sammuttavat tulipaloja. Hän kertoi katsovansa elokuvaa joka päivä ja heräävänsä viikonloppuisin katsomaan sitä ennen kuin hänen vanhempansa heräävät.

Tietokoneen käyttäminen kuului lasten vapaa-aikaan. Kuusi lasta maaseudulla ja neljä lasta kaupungissa kertoi käyttävänsä tietokonetta. Yhdeksän lasta käytti tietokonetta pelaamiseen. Lapset pelasivat tietokoneella rakennuspeliä, Ekapeliä, barbipeliä ja Pikku Kakkosen pelejä. Yksi lapsi mainitsi suosikkipelikseen pelin, jossa pitää tappaa ja löytää aseita. Luca kertoi pelaavansa tietokoneella shakkia ja olevansa hyvä siinä.

H1: Mitä sie teet sil tietokoneella?

Luca: Öö...mä mä pelaan shakkia sillä. Se on mun lempparipeli.

(Haastattelu 8)

Kolme maaseudulla asuvaa ja yksi kaupungissa asuva lapsi käytti tietokonetta myös videoiden ja ohjelmien katsomiseen. Lapset katsoivat tietokoneelta My Little Pony-, Frozen- ja Lego Friends -videoita. Yksi lapsi kertoi myös kirjoittavansa tietokoneella. Tietokoneen lisäksi lapset käyttivät tablettia. Maaseudulla kaikki lapset ja kaupungissa kolme lasta käytti tablettia. Kaikki näistä lapsista käyttivät tablettia pelaamiseen. Angry Birds oli suosituin peli lasten keskuudessa. Lisäksi kaksi lasta kertoi pelaavansa Winx-peliä. Tabletilla pelattiin myös palapeliä, hedelmäpeliä, kynsipeliä ja meikkauspelejä. Muutama lapsista katsoi tablettilta lastenohjelmia. Kaksi lasta kertoi omistavansa oman tabletin. Veeti kertoi tekevänsä tabletilla Aku Ankka Junior -tehtäviä.

H2: Teetsä sillä [tabletilla] jotain muuta?

Veeti: Kyl mä voin tehdä Aku Ankka Junior -tehtäviä, kattoo ööö...mmm...Youtubea.

(Haastattelu 7)

Kuusi lasta kertoi käyttävänsä matkapuhelinta. Maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten välillä ei ollut eroja matkapuhelimen käyttämisessä. Lapset käyttivät matkapuhelinta pelaamiseen, soittamiseen sekä kuvien ja videoiden ottamiseen. Kahdella lapsella oli oma matkapuhelin. Jotkut lapsista mainitsivat käyttävänsä äitinsä ja isoveljensä puhelinta. Videopelien pelaaminen kuului myös lasten vapaa-aikaan. Neljä lasta maa-

seudulla ja kaksi lasta kaupungissa kertoivat pelaavansa videopelejä. Lasten mainitsemia pelejä olivat Sing Star, Lego-peli, Minecraft, GTA V, Mikki Hiiri-peli ja autopelit.

Maaseudulla neljä lasta ja kaupungissa viisi lasta leikki erilaisia mediaan liittyviä leikkejä. Lapset ottivat vaikutteita leikkeihinsä televisiosta ja peleistä. Yksi lapsi kertoi nähneensä Pikku Kakkosessa, kun täti teki apinan. Hän kertoi ottaneensa siitä mallia ja tehneensä samanlaisen. Eräs lapsi kertoi leikkivänsä lohikäärmeratsastajaa, johon hän ottaa vaikutteita televisiosta. Hän kertoi leikkivänsä myös Minecraft-videopeliin liittyvää leikkiä. Yksi lapsista kertoi leikkivänsä Putous-ohjelman hahmoa, joka on puoliksi orava ja puoliksi ihminen. Lisäksi hän kertoi leikkivänsä Batman-pelin ja Angry Birds -pelin hahmoja. Angry Birds -leikissä hän on Redi ja hänen pikkuveljensä on Sakke. Yksi lapsi kertoi leikkivänsä Mikki Hiiri -pelistä tuttuja hahmoja. Lapset kertoivat leikkivänsä myös Frozen-elokuvaan ja Planes 2-elokuvaan liittyviä leikkejä. Erään lapsen leikeissä mukana oli Lego Ninjago-, Peter Pan-, Winx-, My Little Pony- ja Angry Birds -hahmot. 6-vuotias Amelia kertoi leikkivänsä Risto Räppääjä ja Viileä Venla -elokuvasta tuttua Viileää Venlaa.

H2: Okei. No...entäs sitten katotsä telkkaria? Leikitkös sä joskus jotai semmosia telkkarihahmoja?

Amelia: Joo.

H2: Mitkä on semmosia hauskoja?

Amelia: Ainakin...mm...no...ainaki...öö Viileä Venla.

--

H2: Oi vitsi, miten sitä voi leikkiä sitä leikkiä?

Amelia: No ainaki mul on tosi hienoja öö koruja ja juttuja, sellasii et mä voin olla Viileä Venla. (Haastattelu 11)

Lapsilla oli erilaisia rajoituksia median käyttöön liittyen. Osa lapsista sai käyttää mediavälineitä milloin halusi, kun taas osalle vanhemmat olivat asettaneet aikarajoituksia television katsomiseen, tietokoneen käyttämiseen ja pelien pelaamiseen. Yksi lapsi sai pelata kaksi tuntia, kun taas toinen vain kolme minuuttia kerrallaan. Eräs lapsi ei saanut käyttää vanhempiansa tietokonetta, jos hän oli katsonut liikaa televisiota. Yksi lapsi sai pelata vain vapaapäivinä. Osa lapsista ei saanut käyttää tietokonetta tai vanhempien matkapuhelinta.

Lapsilla oli monenlaisia suosikkipuuhia. Mediaan liittyviä suosikkipuuhia olivat tabletilla pelaaminen, Minecraft-videopelin pelaaminen, television katsominen ja tietokoneella shakin pelaaminen. Lapset pitivät myös askartelusta, elokuvissa käymisestä ja barbileikistä. Ulkona olemiseen liittyviä lasten suosikkipuuhia olivat leikkimökin lähel-

lä lehtien kerääminen ja niiden piirtäminen mallista, mäenlaskeminen Stigalla, pihalla oleminen, leikkimökissä leikkiminen ja kävelyllä käyminen.

Kaiken kaikkiaan tulokset osoittivat leikkimisen olevan lasten suosituin ajanviettotapa. Lapset leikkivät sekä ulkona että sisällä. Lasten leikeissä ei ollut merkittäviä eroja maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten välillä. Hipan ja kotileikin leikkiminen tuli kuitenkin esiin vain maaseudulla asuvien lasten puheista, kun autoleikki puolestaan vain kaupungissa asuvien lasten puheista. Suurin osa lapsista kertoi tekevänsä vanhempiensa apuna kotitöitä. Lasten puheista tuli esiin myös arjesta poikkeavia tekemisiä, kuten matkustelu ja elokuvissa käynti. Ainoastaan kaupungissa asuvat lapset mainitsivat käyvänsä elokuvissa.

Lasten harrastukset olivat pääasiassa omaehtoisia. Liikuntaharrastukset ja kotiharrastukset kuten lukeminen olivat yleisimpiä lasten keskuudessa. Maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten harrastamisessa ei ollut merkittäviä eroja. Kuitenkin vain maaseudulla asuvat lapset kertoivat harrastavansa lenkkeilyä, jalkapalloa ja erilaisia musiikkiharrastuksia. Televisio oli mediavälineistä suosituin lasten keskuudessa. Lapset katsoivat televisiosta lastenohjelmia ja elokuvia. Television lisäksi tietokoneen käyttö kuului lähes kaikkien lasten vapaa-ajanviettoon. Lähes kaikki lapset kertoivat leikkivänsä medialeikkejä. Mediankäytössä ei ollut maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten välillä merkittäviä eroja.

5.2 Lasten sosiaaliset suhteet

Lasten sosiaalinen ympäristö muodostui perheenjäsenistä, sukulaisista, kavereista ja perheen ulkopuolisista henkilöistä. Lapset viettivät aikaansa myös yksin. Lasten sosiaaliset suhteet muodostuivat pääasiassa perheen ympärille. Kaikki lapset viettivät vapaa-aikaa eniten perheenjäsentensä kanssa. Jokaisen lapsen perhe oli erilainen. Kaikkien lasten perheeseen kuului äiti ja isä, lukuun ottamatta kahta lasta, joiden kummankin isä asui muualla. Joissakin perheissä oli myös lemmikkejä, joiden kanssa lapset viettivät aikaa. Kaikki lapset viettivät aikaa vanhempiensa kanssa. Aikaa vietettiin välillä molempien vanhempien kanssa ja välillä vain toisen vanhemman kanssa. Luca vietti aikaa sekä äitinsä että isänsä kanssa.

HI: Mm, no...kenen kanssa sie yleensä oot päiväkotipäivän jälkeen kotona?

Luca: Äitin ja isin.

(Haastattelu 8)

Lapset mainitsivat myös sisarusten kanssa vapaa-ajan viettämisen. Kaikki lapset maaseudulla ja kolme lasta kaupungissa vietti aikaa sisarustensa kanssa. Kaksi lapsista ei maininnut viettävänsä aikaa sisarusten kanssa. Tähän vaikutti se, että toisella kaupungissa asuvalla lapsella ei ollut ollenkaan sisaruksia ja toisen lapsen sisko oli pieni vauva. Lapset viettivät aikaa välillä molempien sisarusten kanssa ja välillä vain yhden sisaruk- sen kanssa. Pauliina kertoi leikkivänsä sisarustensa kanssa kotona.

H1: Joo. Noo. Sit siel kotona ni kenen kanssa sie yleensä leikit?

Pauliina: Isoveljen ja pikkuveljen kanssa.

(Haastattelu 3)

Kaikki lapset viettivät aikaa koko perheen kanssa. Yksi lapsista kertoi leikkivänsä koko perheen kanssa poliisia ja rosvoa. Eräs lapsi puolestaan kertoi käyvänsä yhdessä perheen kanssa puistossa. Viisi lasta maaseudulla ja neljä lasta kaupungissa kertoi katsovansa televisiota yhdessä koko perheen kanssa. Noora vietti vapaa-aikaa koko perheen kanssa, lemmikit mukaan lukien.

H1: --Kenen kanssa sie vietät aikaa päiväkotipäivän jälkeen?

Noora: Mm... äidin ja isän ja Pekan ja koirien ja Emilian kaa.

(Haastattelu 1)

Lasten puheista tuli esiin myös muiden sukulaisten kanssa vietetty aika. Kaikilla lapsilla oli ainakin yksi isovanhempi, jonka kanssa he viettivät aikaa. Osa lapsista kertoi käyvänsä isovanhempiensa luona usein, kun taas osa harvemmin. Isovanhempien kanssa leikittiin, katsottiin televisiota, pelattiin lautapelejä, hiihdettiin ja käytiin uimassa. Luca kertoi leikkivänsä ukkinsa kanssa isovanhempien luona ollessaan.

H1: Mitä työ teette siel mummolassa?

Luca: Hmm. Leikitää vaarin kanssa ja mää vaarin kanssa me käyää joka päivä ulkona.

(Haastattelu 8)

Lapset viettivät aikaa myös serkkujensa kanssa. Yksi maaseudulla asuva ja kaksi kaupungissa asuvaa lasta vietti aikaa serkkunsa kanssa. Yhden lapsen mielestä serkun kanssa oli mukavaa leikkiä. Toisen lapsen serkku puolestaan asui naapurissa. Hän ker- toikin viettävänsä paljon aikaa serkkunsa kanssa. Noitasairaalaleikin leikkiminen mel- kein samanikäisen serkun kanssa oli mukavaa yhden lapsen mielestä. Hän kertoi myös käyvänsä serkkunsa kanssa HopLopissa.

Kavereiden kanssa ajanvieton mainitsi lähes jokainen lapsista. Usealla lapsella asui leikkikavereita oman kodin lähellä ja osalla leikkikaverit asuivat kauempana. Kah- della lapsella asui leikkikavereita samassa talossa, missä he itse asuivat. Leikkikaverei- den määrä vaihteli lasten välillä. Leikkikavereiden kanssa leikittiin ulkona ja sisällä,

pelattiin ja väritettiin. Maisa kertoi tapaavansa kauempana asuvaa kaveriaan. Hän kertoi, että leikkii kaverinsa kanssa välillä yhdessä ja välillä erikseen.

H2: Oottekste yhdessä monesti?

Maisa: No aika monesti, mut Sallan luona luona ja Tiian luona mä en oo käyny, Tiian luona melkeen koskaan.

H1: Mitäs työ teette sitte vaik sen Sallan kanssa?

Maisa: No me tehdään kaikkea kivaa, mut Salla kun kattoo me tehdään silleen, että kato ku Salla kato ku tekis omia juttujaan, mää tekisin omia, mut välillä me leikitään yhdessä.--

(Haastattelu 4)

Kuuden lapsen puheista tuli esiin myös muita perheen ulkopuolisia sosiaalisia suhteita. Kolme maaseudulla asuvaa lasta kertoi vierailevansa välillä kummitätiensä luona. Yksi maaseudulla asuva lapsi kertoi, että heidän kotiinsa tulee välillä hoitolapsi, jonka kanssa hän leikkii.

Kaikki lapset viettivät joskus aikaa yksin. Yksin vapaa-aikaa vietettiin yleensä leikkimisen parissa. Leikkimisen lisäksi lapset viettivät vapaa-aikaa yksin tietokonetta käyttäen, videopelejä ja tablettipelejä pelaten, piirtäen sekä elokuvia ja lastenohjelmia katsoen. Lapset viettivät aikaa yksin myös ulkona. Eräs lapsista kertoi jäävänsä päiväkotipäivän jälkeen usein leikkimään yksin läheiseen leikkipuistoon. Toinen lapsi puolestaan harjoitteli jalkapallon pelaamista. Veeti kertoi leikkivänsä yksin legoilla.

H1: Okei, kiva. No leikitsä joskus yksin?

Veeti: Öö joo.

H1: Joo-o. Mitä sie tykkäät tehdä yksin?

Veeti:--No leikkiä niillä legoilla.

(Haastattelu 7)

Neljä maaseudulla asuvaa lasta kertoi olleensa joskus yksin kotona. Kukaan kaupungissa asuvista lapsista ei ollut koskaan ollut yksin kotona. Yksi lapsista kertoi olevansa yksin kotona, kun muut perheenjäsenet lähtevät käyttämään koiria lenkillä. Joonas kertoi olleensa yhden kerran yksin kotona ja pelanneensa silloin tietokoneella.

H2: Joo. Okei. No oletko sä koskaan yksin kotona?

Joonas: Oon mä yhen kerran ollu.

H2: Joo. Mitä sä silloin teit kun sä olit kotona yksin?

Joonas: Olin tietokoneella.

(Haastattelu 2)

Vanhempien kiire tuli esiin joidenkin lasten puheista. Kaikkien lasten vanhemmillä ei ollut aina aikaa olla lastensa kanssa. Yksi lapsi kertoi, että hänen vanhemmillaan ei ole aikaa leikkiä, kun he tekevät ruokaa. Toinen lapsi puolestaan kertoi, että hänen äidillään ja isällään on niin kiire, etteivät he ehdi leikkiä ollenkaan. Yksi lapsi kertoi, että hän leikkii yleensä isänsä kanssa, koska äidillä on välillä kiire.

Lapset viettivät eniten aikaa perheenjäsentensä kanssa. Kaikki lapset viettivät aikaa myös isovanhempiensa kanssa. Vapaa-ajanvietto leikkikavereiden kanssa tuli esiin lähes jokaisen lapsen puheista. Muutama lapsi mainitsi viettävänsä joskus aikaa myös serkkujensa ja kummitätiensä kanssa. Yksin oleminen tuli esiin kaikkien lasten puheista. Lasten sosiaalisissa suhteissa ei ollut eroja maaseudun ja kaupungin välillä. Yksin kotona oleminen tuli kuitenkin esiin vain maaseudulla asuvien lasten puheista.

5.3 Lasten elinympäristö

Jaottelimme lasten vapaa-ajan ympäristöt seitsemään luokkaan. Lapset viettivät vapaa-aikaansa kotona, sukulaisten luona, kavereiden luona, muissa kyläilypaikoissa, julkisissa paikoissa, harrastuspaikoissa ja matkakohteissa. Kaikki lapset viettivät aikaa sekä ulkona että sisällä.

Pääasiallisesti vapaa-aikaa vietettiin kotona. Kaikki lapset sekä maaseudulla että kaupungissa viettivät aikaa kotona ja kodin läheisyydessä. Kotona aikaa vietettiin sisällä ja ulkona. Kymmenen lapsista mainitsi viettävänsä aikaa olohuoneessa. Kahdeksalla lapsella oli oma huone, jossa he viettivät aikaa. Yhtä monta lasta maaseudulla ja kaupungissa vietti vapaa-aikaansa omassa huoneessa. Kolme maaseudulla asuvaa lasta ja kaksi kaupungissa asuvaa lasta kertoi viettävänsä aikaa sisarustensa huoneessa. Vanhempiansa huoneessa aikaa vietti kaksi maaseudulla asuvaa lasta. Yksi maaseudulla ja yksi kaupungissa asuva lapsi vietti aikaa saunassa. Molemmat lapset kertoivat leikkivänsä saunassa. Kaksi lapsista mainitsi viettävänsä aikaa kotona työhuoneessa ja lastenhuoneessa. Pauliina kertoi viettävänsä aikaa omassa huoneessa, työhuoneessa ja olohuoneessa.

H2: --Missä paikoissa sä tykkäät olla kotona?Jossain huoneissa esimerkiksi?

Pauliina: Noo, omas, mejän huoneessa ja sit työhuoneessa pelaamassa ja olkkarissa.

(Haastattelu 3)

Lasten esineympäristöön kuului paljon leluja. Kaikki lapset kertoivat omistavansa paljon leluja. Yksi lapsi mainitsi, että hänellä on ainakin seitsemän korillista leluja. Eräs lapsi puolestaan näytti käsillään, kuinka iso kasa hänellä on autoja. Lapsilla oli autoja, barbeja, sähköllä toimivia robotteja, legoja, nukkeja, nalleja, eläinleluja, televisio-ohjelmiin liittyviä leluja. Yhdellä lapsella oli myös paljon kirjoja. Pauliina kertoi omistavansa paljon leluja.

H1: Okei, no onkos siul paljon leluja?

Pauliina: Joo.

H1: Joo. Mitä kaikkii leluja?

Pauliina: Mulla on Lego Friendsejä ja sitten barbeja ja mä en muista niitä kaikkia kun niitä on niin paljon.

(Haastattelu 3)

Ajanvietto sukulaisten luona tuli esiin lasten puheista. Yksi lapsi kertoi vierailevansa välillä serkkunsa luona. Kaikki lapset kertoivat vierailevansa isovanhempiensa luona. Usean lapsen isovanhemmat asuivat kaukana lasten kotoa. Lapset kertoivat menevänsä isovanhempiensa luo autolla. Muutaman lapsen isovanhemmat asuivat lähellä, kävelymatkan päässä.

Kaikki lapset kävivät kylässä myös kavereidensa luona. Neljä maaseudulla asuvaa lasta kertoi kavereidensa asuvan lähellä. Kolme lapsista kertoi menevänsä kavereiden luo kävellen. Yksi maaseudulla asuvista lapsista kertoi, että hänen kaverinsa ei asu kaukana, mutta hän menee kaverin luo kuitenkin autolla. Neljä lasta kaupungissa kertoi kavereiden asuvan lähellä, kävelymatkan päässä. Kaksi lapsista kertoi käyneensä kavereidensa syntymäpäivillä. Viisi maaseudulla asuvaa lasta kertoi, että osa heidän kavereistaan asuu kaukana. Kauempana asuvien kavereiden luo he menivät autolla. Kukaan kaupungissa asuvista lapsista ei maininnut kavereiden asuvan kaukana. Luca kertoi viikonloppumatkastaan Helsinkiin tyttökavereiden luokse.

Luca: Ja perjantaina mää lähin ko äiti haki mut kotiin ja...syötiin ja koton ja sit lähetti Helsinkiin.

H1: Sinne. Ai viikonloppureissulle?

Luca: Nii. Ja sitten sitten siellä on...ja siellä oli ne mun kaks tyttökaveria.

H2: Okeii.

Luca: Me mentii tyttökavereitten luokse.

H2: Mitäs te teitte siellä tyttökavereitten kanssa?

Luca: Mm. Ei muuta ku vaan väritettiin. (Naurua)

(Haastattelu 8)

Lapset kävivät myös muualla kyläilemässä. Yksi maaseudulla asuva lapsi kertoi vierailevansa joskus kotoa pois muuttaneen veljensä ja isänsä luona. Kolme maaseudulla asuvaa lasta kertoi käyvänsä kylässä kummitätiensä luona. Yksi maaseudulla asuva lapsi kertoi käyvänsä perheensä kanssa kyläilemässä. Veeti kertoi vierailevansa mökkinaapurinsa luona.

H2: --Missäs muissa paikoissa tykkäät olla kun kotona?

Veeti: Öö...mökillä.

H2: Mitäs mökillä voi tehdä?

Veeti: Käydä mökkinaapurin luona.

H2: Mitäs siellä voi tehdä, leikkiä vai?

Veeti: Leikkiä ja joskus mä käyn siellä vähän kattomassa Tiukua, se on niitten kissa.

(Haastattelu 7)

Lapset mainitsivat viettävänsä aikaa myös julkisissa paikoissa. Kaksi maaseudulla asuvaa lasta kertoi käyvän kirjastossa lainaamassa tavu- ja askartelukirjoja. Kaupungissa kukaan ei maininnut käyvän kirjastossa. Kaksi kaupungissa asuvaa lasta kertoi käyvän joskus elokuvateatterissa. Yksi lapsi maaseudulla ja yksi lapsi kaupungissa kertoi käyvän välillä kaupassa. Yksi lapsi kertoi käyvän ostoksilla kaupungin keskustassa perheensä kanssa. Emilia puolestaan kertoi käyvän perheen kanssa kaupassa, kun heidän kotoaan loppuu ruoka.

H2: Joo, okei. No käyttekös te jossai muualla yhdessä?

Emilia: Me käydään joskus kaupassa kun loppuu ruoka tai...sitte kaikenlaista sellasta...me tehdään.
(Haastattelu 5)

Harrastuspaikoissa vietetty aika tuli esiin lasten puheista. Neljä maaseudulla asuvaa ja kaksi kaupungissa asuvaa lasta kertoi viettävänsä aikaa uimahallissa. Lapset kävivät uimahallissa perheensä kanssa ja monilla lapsista oli menossa uimakoulu. Lapset menivät uimahalliin autolla tai pyörällä. Kuusi lasta vietti aikaansa muissa harrastuspaikoissa. Yhden lapsen uimakoulu sijaitsi rannalla. Toinen lapsi kävi uimakoulussa kylpylässä. Eräs lapsi kertoi käyvän kaukalossa harrastamassa luistelua. Lapsi kertoi menevänsä harrastuspaikkaan autolla, koska ei jaksa kävellä sinne. Yksi lapsi harrasti nyrkkeilyä kävelymatkan päässä olevassa harrastuspaikassa. Kaksi lasta kertoi menevänsä jumpan harrastuspaikkaan autolla.

Lasten puheista tuli esiin erilaisia matkakohteita. Kaksi kaupungissa asuvaa lasta kertoi käyvän mökillä perheensä kanssa. Kukaan maaseudulla asuvista lapsista ei maininnut käyvän mökillä. Molempien lasten mökit sijaitsivat automatkan päässä kotoa. Kaksi maaseudulla asuvaa ja viisi kaupungissa asuvaa lasta kertoivat matkusteluvansa perheensä kanssa. Kolme lapsista kertoi käyneensä lomamatkalla ulkomailla ja neljä lasta oli matkustellut Suomessa. Lapset kertoivat vierailleensa matkoillaan Särkänniemessä ja Korvatunturilla. Lisäksi HopLop ja Peukkula tulivat esiin lasten puheista.

Kaikki lapset viettivät aikaa ulkona. Viisi lasta maaseudulla ja neljä lasta kaupungissa vietti vapaa-aikaansa kotipihalla. Kolme maaseudulla asuvaa lasta kertoi viettävänsä aikaa kotipihalla leikkimökissä. Kolme kaupungissa asuvaa lasta puolestaan leikki kotipihallaan hiekkalaatikolla. Kolme kaupungissa asuvaa lasta kertoi viettävänsä aikaa puistossa. Neljä maaseudulla asuvaa lasta ja yksi kaupungissa asuva lapsi kertoi käyvän joskus leikkimässä leikkipuistossa. Leikkipuistot sijaitsivat pääosin kävelymatkan päässä kodista. Vain yksi lapsi kertoi menevänsä leikkipuistoon autolla, koska

se sijaitsee kaukana. Kolme maaseudulla asuvaa lasta ja yksi kaupungissa asuva lapsi kertoivat viettävänsä aikaa metsässä. Lapset kertoivat leikkivänsä metsässä, käyvänsä siellä puolukassa ja leikkivänsä metsässä olevassa majassa. Mimmu kertoi viettävänsä aikaa mummolassa majassa ja kotona ollessaan leikkivänsä kavereiden kanssa ulkona metsässä.

H1: Missä paikois sie siel ulkona olet?

Mimmu: Sillon ku mä oon mummolassa, sillon majassa enite ja sillon ku mä oon kotona, leikin kavereitten kaa siellä ulkona.

H1: Ootteks työ siinä kotipihalla, lähellä kotia?

Mimmu: No joo. Sit me siinä kodin lähellä on metsä ni me käyään siellä leikkimässä.

(Haastattelu 10)

Osa vanhemmista oli asettanut rajoituksia lasten ulkona leikkimiseen liittyen. Vanhemmat säätelivät sitä, missä lapset saivat leikkiä. Jotkut lapsista kertoivat, etteivät saaneet mennä kotipihansa aidan ulkopuolelle. Leikkipuistoon tai puistoon ei myöskään saanut mennä yksin. Kahdella kaupungissa asuvalla lapsella ei ollut sääntöjä ulkona leikkiessään, koska heidän vanhempansa olivat aina heidän mukanaan ulkona. Osa lapsista ei saanut mennä tielle. Noora kertoi, että häneltä on kielletty tielle meneminen.

H1:--No onks sit jotaki sääntöjä ku sie leikit siel ulkona...onks siul jotakin sääntöjä?

--

H2: Onko jotain rajoja, minne asti saa mennä leikkimään tai?

Noora: Takapihalle saa mennä ja... Anssille saa mennä ja etupihalla saa olla mut tielle ei saa mennä.

(Haastattelu 1)

Kaksi maaseudulla asuvaa lasta ja yksi kaupungissa asuva lapsi kertoi pitävänsä yhtä paljon sisällä ja ulkona olemisesta. Kaksi maaseudulla asuvaa lasta viihtyi paremmin ulkona kuin sisällä. Toinen lapsista kertoi pitävänsä ulkona olemisesta enemmän, koska ulkona voi ajaa pyörällä ja laskea mäkeä Stigalla. Toinen lapsi puolestaan kertoi pitävänsä enemmän ulkona olemisesta, koska siellä voi juosta kovempaa kuin sisällä. Valtaosa kaupungissa asuvista lapsista kertoi pitävänsä sisällä olemisesta enemmän kuin ulkona olemisesta.

Neljä kaupungissa asuvaa lasta kertoi sisällä olemisen olevan mieluisampaa kuin ulkona olemisen. Vain kaksi maaseudulla asuvaa lasta piti sisällä olemista mieluisampana. Sisällä olemisesta pidettiin enemmän, koska siellä voi katsoa televisiota, pelata, siellä on enemmän leluja ja siellä keksii enemmän leikkejä. Lisäksi yksi lapsi kertoi pitävänsä enemmän sisällä olemisesta, koska sisällä on lämmin. Hän huomautti kuitenkin, että ulkona on kesällä lämpimämpi. Kesällä hän onkin mieluummin ulkona. Joonas

kertoi pitävänsä enemmän ulkona olemisesta, koska ulkona voi ajaa pyörällä ja laskea Stigalla.

H2: --Tykkäätkö sä olla enemmän ulkona vai sisällä?

Joonas: Ulkona.

H2: Osaatko sanoa, että miksi?

Joonas: Osaan.

H2: No? Miksi siellä ulkona on mukavampaa kun sisällä?

Joonas: Öö. Koska siellä voi ajaa pyörällä ja laskea Stigalla ja niin.

(Haastattelu 2)

Kaikki lapset viettivät aikaa pääasiassa kotona. Lapset kertoivat viettävänsä aikaa myös sukulaistensa ja kavereidensa luona. Jotkut lapsista kävivät myös kyläilemässä. Lisäksi julkisissa paikoissa käyminen tuli esiin lasten puheista. Lapset viettivät aikaa myös harrastuspaikoissa ja matkakohteissa. Lasten elinympäristöissä oli havaittavissa joitakin eroja maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten välillä. Vain maaseudulla asuvat lapset kertoivat kyläilevänsä ja käyvänsä kirjastossa. Elokuviissa ja mökillä kertoivat käyvänsä ainoastaan kaupungissa asuvat lapset. Kaupungissa asuvat lapset matkustelivat enemmän kuin maaseudulla asuvat lapset. Maaseudun ja kaupungin välillä oli eroja siinä, missä paikoissa lapset ulkona leikkivät. Ainoastaan maaseudulla asuvat lapset viettivät aikaa leikkimökissä. Maaseudulla oli lisäksi enemmän lapsia, jotka viettivät aikaa metsässä. Vain kaupungissa asuvien lasten puheista tuli esiin ajanvietto hiekkalaitikolla ja puistossa. Kaupungissa oli maaseutuun verrattuna enemmän lapsia, jotka pitivät sisällä olemisesta enemmän kuin ulkona olemisesta.

6 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää 5–6-vuotiaiden lasten vapaa-ajanviettotapoja maaseudulla ja kaupungissa. Tarkastelimme sitä, mitä lapset tekevät vapaa-ajallaan sekä kenen kanssa ja missä lapset viettävät vapaa-aikaansa. Vertailimme maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten vapaa-ajanviettotapoja. Tutkimuksen tuloksena selvisi, että leikkiminen on lasten yleisin vapaa-ajanviettotapa. Lapset viettivät paljon aikaa myös mediavälineiden kuten television, tietokoneen ja tabletin parissa. Ohjatuissa harrastuksissa käyminen oli vähäisempää kuin omaehtoiset kotiharrastukset. Liikunta oli lasten yleisin harrastus ja liikunnan harrastaminen tuli esiin jokaisen lapsen vastauksista. Lapset viettivät aikaansa pääosin perheensä kanssa ja kotiympäristössä.

Kyrönlampi-Kylmäsen (2007, 145) väitöstutkimuksen tuloksista käy ilmi, että leikkiminen, pelaaminen ja liikunnallinen toiminta olivat lasten arki-iltaan liittyviä mieluisia ajanviettotapoja. Samankaltaiset ajanviettotavat tulivat esiin myös omaan tutkimukseemme osallistuneiden lasten vastauksista. Lapset kertoivat monista erilaisista leikeistään ja kuvailivat niitä yksityiskohtaisesti. Kuten Kronqvist (2012, 21) toteaa, leikin kautta lapset oppivat tulevaisuuden kannalta tärkeitä asioita. Tähän tutkimukseen osallistuneet lapset käyttivät paljon aikaa leikkimiseen. Leikkiminen onkin lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta erittäin tärkeää ja vanhempien tulee antaa lapselle paljon mahdollisuuksia omaehtoiseen leikkiin.

Raittilan (2009, 247) mukaan lasten ohjatut harrastukset ovat lisääntyneet. Tutkimuksemme tuloksista käy kuitenkin ilmi, että 5–6-vuotiaiden lasten harrastukset ovat vielä enimmäkseen omaehtoisia ja kotona harrastettavia. Omaehtoisten harrastusten kautta lapsi voi kokeilla erilaisia harrastuksia ja löytää omat kiinnostuksen kohteensa. Vain muutamalla tutkimukseemme osallistuneella lapsella oli ohjattu harrastus. Harrastuksista yleisimpiä olivat liikuntaan liittyvät harrastukset ja liikunnallinen innostus oli muutenkin nähtävissä lasten vastauksista. Kaiken kaikkiaan lasten puheiden perusteella vaikuttaa siltä, että vanhemmat ovat antaneet lapsilleen mahdollisuuden harrastaa heitä kiinnostavia asioita. Harrastuksissa käymisen tulisikin olla lapselle mieluisaa, eikä harrastuksia saisi olla liian monia. Vanhempien on tärkeää huomioida lapsen omat toiveet ohjattua harrastusta valitessa ja tukea lapsen innostusta jo valittua harrastusta kohtaan.

Erilaisten mediavälineiden parissa vietetty aika tuli esiin jokaisen tutkimuksemme osallistuneen lapsen vastauksista. Median roolin keskeisyys lapsuudessa tulee esiin myös Inkisen (2005, 9) artikkelista. Mediavälineiden kirjosta television katselu kuului haastattelemiemme lasten vapaa-aikaan olennaisesti. Tulosta voi verrata Jokisen (2009, 207) esittelemään tutkimukseen. Televisio ja muut mediavälineet kuuluvatkin olennaisesti nykypäivään. Vanhempien ja kasvattajien on tärkeää ymmärtää median kuuluvan lasten elämään sekä olla tietoisia siitä, mitä lapsi median parissa tekee. Vanhempien on myös tärkeää antaa lapsille vapautta toimia median parissa. Lasten mediankäytön liiallinen rajoittaminen voi johtaa siihen, että lapsi alkaa käyttää mediaa salaa.

Kuten Pennasen (2009, 187) tutkimukseen osallistuneet lapset, myös omaan tutkimuksemme osallistuneet lapset kertoivat leikkivänsä monenlaisia medialeikkejä. Lapset ottivat leikkeihinsä paljon vaikutteita mediasta ja medialeikeistä oli nähtävissä luovan mielikuvituksen käyttö. Media siis luo aiheita leikkeihin ja yhdistää saman sukupolven lapsia. Omaan tutkimuksemme osallistuneiden lasten puheista kävi ilmi, että heillä on samankaltaisia kiinnostuksen kohteita ja lapset puhuivat monista samoista mediaan liittyvistä aiheista. Tämä luo omalta osaltaan lasten välistä yhteisöllisyyttä. Leikkiryhmään pääsyn kannalta voikin olla tärkeää, että lapsi on perillä uusimmista ajankohtaisista lastenohjelmista.

Moni haastattelemistamme lapsista kertoi käyttävänsä mediavälineitä, kuten tablettia tai tietokonetta, yksin. Eräs haastattelemistamme lapsista kertoi, ettei katso ollenkaan lastenohjelmia. Hän kertoi katsovansa kauhuohjelmia. Tämä herätti meidät pohtimaan, valvovatko vanhemmat tarpeeksi lasten median käyttöä. Mediamaailma on rajaton, eikä lapsi välttämättä ymmärrä median vaaroja. Vanhemman olisikin tärkeää tietää, mitä hänen lapsensa median parissa tekee sekä tiedostaa median vaikutukset lapseen. Omassa tutkimuksessamme lasten ajankäyttö ei kuitenkaan painottunut pelkästään mediankäyttöön, vaan lapset viettivät vapaa-aikaa myös leikkien, liikkuen ja ulkoillen. Lasten vapaa-aika koostui tasapainoisesti monenlaisista aktiviteeteista.

Kyrönlampi-Kylmäsen (2007, 145–146) tutkimuksessa lapset korostivat vanhempien läsnäolon merkitystä. Lasten onnellisuuden kokeminen oli vahvasti yhteydessä vanhempien läsnäoloon. Kyseisestä tutkimuksesta ja omasta tutkimuksestamme käy ilmi, että lapset viettävät vapaa-aikaansa eniten perheenjäsentensä eli vanhempiensa ja sisarustensa kanssa. Moni tutkimuksemme osallistuneista lapsista kertoi vanhempiensa kiireiden olevan joskus esteenä

yhdessäoloon vanhempien kanssa. Toivomme, että tutkimuksemme tulokset herättävät vanhempia pohtimaan omien lastensa vapaa-ajanviettotapoja ja sitä, miten he itse vaikuttavat lastensa vapaa-ajanviettoon. Lapsi tarvitsee aikuisen läsnäoloa ja jakamatonta huomiota, jotta voi tuntea itsensä tärkeäksi.

Camstran (1997, 2) mukaan lasten sisäleikit ovat lisääntyneet ja ulkoleikit vähentyneet. Tutkimuksemme tulokset kuitenkin viittaavat siihen, että lapset viettävät yhä aikaa ulkona. Lapset kertoivat viettävänsä aikaa sekä ulkona että sisällä. Maaseudun ja kaupungin välillä oli havaittavissa ero liittyen siihen, missä lapset viettävät mieluummin aikaa. Suurin osa haastatelluista kaupungissa asuvista lapsista kertoi pitävänsä enemmän sisällä kuin ulkona olemisesta. Tulos voi liittyä siihen, että kaupungissa lapsilla ei ole yhtä paljon tilaa ja vapautta liikkua ympäristössään kuin maaseudulla asuvilla lapsilla.

Lasten itsenäistä liikkumista koskevien rajoitusten asettaminen on tärkeää turvallisuuden kannalta, mutta lasten liikkumista ei saisi rajoittaa liikaa. Lasten tulee saada tutkia ympäristöään ja oppia sitä kautta. Aikuisten ei tulisi olla ylisuojelevia lapsiaan kohtaan. Camstran (1997, 2) esiin tuoma ns. takapenkin sukupolvi -ilmiö ei näkynyt omassa tutkimuksessamme. Tutkimukseemme osallistuneet lapset liikkuivat ympäristössään sekä kävellen että auton kyydissä.

Maaseudun ja kaupungin väliset erot vapaa-ajanviettotavoissa eivät olleet tutkimuksessamme suuria. Lasten puheista tuli esiin monia samoja vapaa-ajanviettotapoja. Lasten leikeissä maaseudulla ja kaupungissa oli havaittavissa pieniä eroja esimerkiksi kotileikin leikkimisessä. Mediavälineiden käyttö kuului yhtä paljon maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten vapaa-aikaan. Maaseudulla ja kaupungissa asuvat lapset myös harrastivat yhtä paljon ja vaikutti siltä, että asuinpaikalla ei ole merkittävää vaikutusta harrastamiseen.

Sosiaalisissa suhteissa ei ollut merkittäviä eroja maaseudun ja kaupungin välillä. Yksin kotona oleminen tuli kuitenkin esiin vain maaseudulla asuvien lasten puheista. Maaseutu ympäristöä pidetään mahdollisesti kaupunkiympäristöä turvallisempana, jonka vuoksi vanhemmat eivät pelkää jättää lasta yksin kotiin. Maaseudulla ja kaupungissa asuvien lasten elinympäristöissä oli joitakin eroja siinä, missä lapset kävivät ja missä paikoissa he viettivät aikaa ulkona. Maaseutu- ja kaupunkiympäristön eroavaisuudet vaikuttavat siihen, millaiset mahdollisuudet lapsilla on viettää vapaa-aikaa. Maaseudulla luonto on lähellä, kun taas kaupunkialue on enemmän rakennettua ympäristöä. Kaiken

kaikkiaan lapsilla vaikuttaa olevan samanlaiset mahdollisuudet viettää vapaa-aikaa sekä maaseudulla että kaupungissa.

Toteutimme tutkimushaastattelut talvella, joten vuodenajalla saattoi olla vaikutusta lasten vastauksiin. Moni lapsi kertoi hiihtävänsä, luistelevansa ja leikkivänsä lumileikkejä. Vuodenaika saattoi lisäksi vaikuttaa lasten vastauksiin, kun he kertoivat pitävätkö enemmän sisällä vai ulkona olemisesta.

Usean lapsen vastauksista kävi ilmi, että he harrastavat treenaamista eli kuntoilua vapaa-ajallaan. Tämä herätti meidät pohtimaan, vaikuttaako nykypäivän ulkonäkökeskeisyys ja kuntoilukulttuuri jopa lasten elämään. Nykyään televisiosta tulee paljon treenaamista kannattavia ohjelmia, joita lapset saattavat katsoa. Lasten kuntoiluharrastuksen esiin tuleminen tässä tutkimuksessa voi toki johtua myös siitä, että lapset ovat vain ottaneet mallia vanhemmiltaan ja pitävät kuntoilua mukavana ajanvietteenä. Lasten treenaaminen on mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe. Jatkossa voitaisiin tutkia sitä, kuntoilevatko lapset vapaa-ajallaan ja jos kuntoilevat, mikä tai kuka lasten kuntoiluun vaikuttaa.

Lapsuus muuttuu ajan ja kulttuurin mukana. Vanhempien onkin tärkeä tiedostaa, että nykylapsuus on erilaista heidän omaan lapsuuteensa verrattuna. Toivomme, että tutkimuksemme tarjoaisi omalta osaltaan lukijalle tietoa nykylapsuudesta. Lapsilta itseltään kysymällä ja heitä kuuntelemalla pystytään parhaiten selvittämään, mitä lapset todella ajattelevat. Halusimme omalta osaltamme edistää lasten osallisuutta lapsilähtöisesti toteuttamalla tutkimuksen lapsia haastattelemalla. Saimme lapsilta paljon arvokkaita ajatuksia, jotka auttavat meitä ymmärtämään paremmin nykyajan vapaa-ajanviettoa ja nykylapsen elämää.

7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tässä luvussa tarkastelemme tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä. Käsittelemme aineistonkeruuprosessin eettisiä ratkaisuja ja luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä.

7.1 Eettisyys

Tutkimusprosessissa on tärkeää kiinnittää huomiota eettisyyteen. Eettinen sitoutuminen on hyvän tutkimuksen kannalta olennaista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127). Ennen tutkimuksen aloittamista kysyimme tutkimusluvat toisen tutkimukseen osallistuneen kunnan sivistystoimenjohtajalta, päiväkotien johtajilta, lasten vanhemmilta sekä lapsilta itseltään. Ennen haastattelua on tärkeää, että lapsille tiedotetaan mahdollisimman tarkasti tutkimuksesta (Alasuutari 2005, 148). Muotoilimme haastattelukysymykset lapsille helposti ymmärrettävään muotoon. Haastattelun alussa kerroimme lapsille, mitä tutkimuksemme käsittelee. Osoitimme olevamme kiinnostuneita suhtautumalla lasten vastauksiin myönteisesti ja kysymällä lisäkysymyksiä. Lapsilla oli halutessaan mahdollisuus keskeyttää haastattelu. Haastattelut kestivät melko pitkään, mutta kukaan lapsista ei keskeyttänyt haastattelua.

Tutkimusprosessissa on tärkeää kunnioittaa ihmisten yksityisyyttä (Kuula 2006, 124). Emme esittäneet lapsille kysymyksiä, jotka olisivat voineet loukata heidän yksityisyyttään. Lisäksi kunnioitimme lasten itsemääräämisoikeutta. Itsemääräämisoikeuteen kuuluu se, että tutkittavalla on oikeus kertoa omasta yksityiselämästään sen verran kuin haluaa (Kuula 2006, 125). Annoimme lasten vapaasti vastata kysymyksiin, emmekä pakottaneet heitä vastaamaan, jos he eivät tahtoneet. Kysyimme kaikilta lapsilta samat, ennalta laatimamme kysymykset ja tarpeen mukaan tarkentavia lisäkysymyksiä. Tavoitteenamme oli luoda haastatteluun mukava ja keskustelunomainen ilmapiiri. Jälkeenpäin vaikutti siltä, että haastattelu oli lapsille mieluisa ja arjesta poikkeava tilanne. Yksi lapsista ei olisi malttanut lopettaa haastattelua vaan jatkoi kavereistaan kertomista.

Käsittelemme lasten tietoja luottamuksellisesti noudattamalla salassapitovelvollisuutta. Äänitimme haastattelut matkapuhelimilla ja litteroimme aineiston tarkasti sanasta sanaan. Litteraatteja säilytimme kotitietokoneillamme salasanan vaativissa kansioissa. Hävitimme äänitteet välittömästi litteroinnin jälkeen.

Huolellisuus, tarkkuus ja rehellisyys ovat keskeisiä tutkimusprosessiin liittyviä asioita (Hirvonen 2006, 31). Tutkimuksessa käytämme lapsista peitenimiä. Lasten asuinpaikkakunnat eivät ole myöskään tunnistettavissa.

7.2 Luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan uskottavuuden, varmuuden, vahvistuvuuden ja siirrettävyyden avulla. Uskottavuuteen liittyy se, ovatko tutkijan käsitykset yhdenmukaisia tutkittavan käsitysten kanssa (Eskola & Suoranta 2008, 210–212.) Tutkimuksemme uskottavuutta lisää se, että kysyimme lapsilta useita kysymyksiä saadaksemme mahdollisimman paljon tietoa heidän vapaa-ajastaan. Tutkimukseen tuo varmuutta se, kun tutkija huomioi omat ennako-oletuksensa (Eskola & Suoranta 2008, 212). Meillä oli joitakin ennako-oletuksia siitä, miten lapset viettävät vapaa-aikaa nykyään. Aiemmista tutkimuksista käy ilmi, että medially on suuri rooli nykypäivän lapsuudessa. Meillä oli myös oletus, että lapset viettävät paljon aikaa median parissa. Lisäksi ennako-oletuksemme oli, että erityisesti kaupungissa asuvat lapset eivät leiki ulkona yhtä paljon kuin maaseudulla asuvat lapset.

Tutkimuksen vahvistuvuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tulokset saavat tukea aiemmista samankaltaisista tutkimuksista (Eskola & Suoranta 2008, 212). Aiemmissä tutkimuksissa on havaittavissa samankaltaisia tuloksia kuin omassa tutkimuksessamme. Tutkimusta voidaan arvioida myös siirrettävyyden näkökulmasta. Tutkimuksen siirrettävyys tarkoittaa sitä, ovatko tutkimuksen tulokset siirrettävissä toiseen ympäristöön (Tauriainen 2000, 115). Tutkimuksemme otos on pieni, joten tutkimuksen tulokset eivät ole siirrettävissä eivätkä yleistettävissä.

Laadimme haastattelukysymykset huolellisesti tutkimuskysymysten pohjalta. Näin varmistimme, että saamme tutkimuksen kannalta olennaisia vastauksia. Teimme ennen varsinaisia haastatteluja esihaastattelun, jossa testasimme haastattelukysymysten toimivuutta. Esihaastatteluiden avulla voi saada neuvoja sellaisiin asioihin, joita ei tule etukäteen ajatelleeksi, esimerkiksi kielenkäyttöön liittyen (Eskola & Suoranta 2008, 88–89). Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että kysyimme kaikilta lapsilta samat, ennalta laatimamme kysymykset.

Haastattelimme lapsia esittäen kysymyksiä vuorotellen. Kahdestaan haastatellessa molempien oli mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä ja havainnoida tilannetta. Esitimme lapsille useita tarkentavia kysymyksiä, joiden avulla saimme tarkennusta

vastauksiin. Saimme lapsilta paljon vastauksia, koska meitä oli kaksi ja esitimme molemmat paljon kysymyksiä. Toinen meistä pystyi tarkentamaan toisen esittämiä kysymyksiä tarvittaessa. Haastattelun jälkeen pohdimme, olisiko ollut tarpeen esittää vielä lisää tarkentavia kysymyksiä.

Lasten välillä oli eroja siinä, miten he kertoivat asioista haastattelussa. Suurin osa lapsista kuvaili omia ajatuksiaan yksityiskohtaisesti ja monivivahteisesti. Osa lapsista vastasi kysymyksiin laajemmin, kun taas osa lyhyemmin. Johdattelimme lapsia tarvittaessa aiheeseen tarkentamalla kysymyksiä. Yksilöhaastattelun kautta jokainen lapsi pystyi vastaamaan kysymyksiin siten, etteivät muut lapset voineet vaikuttaa hänen vastauksiinsa.

Haastattelimme lapsia erillisissä huoneissa, joissa ei ollut häiriötekijöitä. Haastattelutila muuttui kesken kaiken molemmissa päiväkodeissa. Muutama haastattelu keskeytyi hetkeksi päiväkodin työntekijän tullessa tiedustelemaan haastattelun kulkua. Lisäksi päiväkodin johtaja oli läsnä joissakin haastattelutilanteissa. Näillä tekijöillä voi olla vaikutusta lasten vastauksiin. Yhden lapsen kohdalla haastattelun kulkuun vaikutti se, että hän näki äitinsä ikkunasta haastattelun ollessa käynnissä. Lapsi vastasikin kysymyksiimme melko lyhyesti, mikä saattoi johtua siitä, että hän tiesi äidin tulleen hakemaan häntä. Kaksi haastatelluista lapsista oli sisaruksia, joten heidän vastauksensa olivat samankaltaisia. Muutama lapsi alkoi leikkiä äänityslaitteilla kesken haastattelun, mutta sillä ei ollut suurempaa vaikutusta haastattelun kulkuun.

Tutkijan on pyrittävä olemaan puolueeton tutkimusta tehdessään. Tutkijan oma ikä, sukupuoli, kansalaisuus, uskonto, virka-asema tai poliittinen asema ei saisi vaikuttaa tutkimuksen tekoon. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on väistämättä vaikutusta tutkimuksen kulkuun. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135–136.) Suhtauduimme lasten vastauksiin avoimesti ja myönteisesti. Litteroimme haastatteluaineiston huolellisesti ja luimme litteraatit moneen otteeseen, jotta aineisto tuli meille tutuksi. Tämän jälkeen aloimme analysoida aineistoa.

LÄHTEET

- Airas, C. & Brummer, K. 2006. Leikki on ikkuna lapsen sisäiseen maailmaan. Teoksessa J. Sinkkonen (toim.) *Pesästä lentoon – Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle*. 3. painos. Vantaa: WSOY, 162–183.
- Alasuutari, M. & Karila, K. 2009. Lapsuuden ja lapsen tulkinnat lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*. Tampere: Vastapaino, 70–88.
- Alasuutari, M. 2006. Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A-R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 70–90.
- Alasuutari, M. 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa J. Ruusuvoori & L. Tiittula (toim.) *Haastattelu – Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 145–162.
- Bronfenbrenner, U. 1979. *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Cambridge, Massachusetts and London, England: Harvard University Press.
- Buckingham, D. 2000. *After the death of childhood – growing up in the age of electronic media*. UK: Polity Press.
- Camstra, R. 1997. Introduction. Teoksessa R. Camstra (toim.) *Growing up in a changing urban landscape*. Assen: Van Gorcum, 1–8.
- Cunningham, C. & Jones, M. 1997. A pitch and a swing? An Australian perspective of urban planning and the child. Teoksessa R. Camstra (toim.) *Growing up in a changing urban landscape*. Assen: Van Gorcum, 119–130.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–44.

- Garvey, C. 1990. *Play*. Enlarged edition. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Haila, Y. 2001. Johdanto: Mikä ympäristö? Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) *Ympäristöpolitiikka – Mikä ympäristö, kenen politiikka*. Tampere: Vastapaino, 9–20.
- Helenius, A. & Korhonen, R. 2012. Leikin ensiaskeleita. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 67–79.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirvonen, A. 2006. Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa J. Hallamaa, V. Launis, S. Lötjänen & I. Sorvali (toim.) *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 31–49.
- Ikonen, M. 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A-R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 149–165.
- Inkinen, T. 2005. Johdattava polku lasten tietoyhteiskuntaan. Teoksessa A-R. Lahikainen, P. Hietala, T. Inkinen, M. Kangassalo, R. Kivimäki & F. Mäyrä (toim.) *Lapsuus mediamaailmassa – Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan*. Helsinki: Gaudeamus, 9–18.
- Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. 2013. Esipuhe. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) *Liikuntapedagogiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–16.
- Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. 2013. Johdatus liikuntapedagogiikkaan. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) *Liikuntapedagogiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus, 17–27.
- Jallinoja, R. 2009. Perhe yhdessä vapaa-aikana. Teoksessa M. Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika – Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 49–77.
- Jokinen, K. 2009. Virtuaaliympäristöt lapsen kotina. Teoksessa R. Jallinoja (toim.) *Vieras perheessä*. Helsinki: Gaudeamus, 191–218.

- Jones, O. 2000. Melting geography. Purity, disorder, childhood and space. Teoksessa S. L. Holloway & G. Valentine (toim.) *Children's geographies. Playing, living, learning*. London: Routledge, 29–47.
- Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Helsinki: Gaudeamus.
- Kalliala, M. 2006. Korvaamaton leikki. Teoksessa J. Sinkkonen (toim.) *Pesästä lentoon – Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle*. 3. painos. Vantaa: WSOY, 184–209.
- Kantola, A., Moring, I. & Väliverronen, E. 1998. Miten mediaa luetaan? Teoksessa A. Kantola, I. Moring & E. Väliverronen (toim.) *Media-analyysi – Tekstistä tulkitaan*. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 5–12.
- Kartovaara, L. 2007. Lapsiperheiden kehitys. Teoksessa H. Hiltunen (toim.) *Suomalainen lapsi 2007*. 2. korjattu painos. Helsinki: Tilastokeskus ja Stakes, 31–46.
- Kartovaara, L. 2007. Lasten perheet. Teoksessa H. Hiltunen (toim.) *Suomalainen lapsi 2007*. 2. korjattu painos. Helsinki: Tilastokeskus ja Stakes, 47–70.
- Kronqvist, E-L. 2012. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 13–30.
- Kuula, A. 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa J. Hallamaa, V. Launis, S. Lötjönen & I. Sorvali (toim.) *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 124–140.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana – Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kyttä, M. 2003. Children in outdoor contexts – Affordances and independent mobility in the assessment of environmental child friendliness. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Kyttä, M. 1997. Children's independent mobility in urban, small town, and rural environments. Teoksessa R. Camstra (toim.) *Growing up in a changing urban landscape*. Assen: Van Gorcum, 41–52.
- Lahikainen, A-R., Hietala, P., Inkinen, T., Kangassalo, M., Kivimäki, R. & Mäyrä, F. 2005. Tulevaisuus ja lasten mediamaailma. Teoksessa A-R. Lahikainen, P. Hietala, T. Inkinen, M. Kangassalo, R. Kivimäki & F. Mäyrä (toim.) *Lapsuus me-*

diamaailmassa – Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus, 200–210.

Lehtinen, A-R. 2009. Lapset toimijoina päiväkodin vertaissuhteissa. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 138–155.

Lehtinen, A-R. 2009. Lasten toiminta, toimintaresurssit ja toimijuus päiväkotiympäristössä. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 89–114.

Lämsä, T. 2009. Monta ikkunaa lapsen maailmaan: Lapsitietämys aikuisten havaintoina ja lasten kertomuksina. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti – Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 89–124.

Matikkala, U. & Lahikainen A-R. 2005. Pelit, tietokone ja kännykkä lasten sosiaalisissa suhteissa. Teoksessa A-R. Lahikainen, P. Hietala, T. Inkinen, M. Kangassalo, R. Kivimäki & F. Mäyrä (toim.) Lapsuus mediamaailmassa – Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus, 92–109.

Malinen, K., Rönkä, A., Lämsä, T. & Tolvanen, A. 2009. Päiväkirjamenetelmä Palettitutkimuksessa. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti – Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 21–43.

Metsämuuronen, J. 1995. Harrastukset ja omaehtoinen oppiminen – Sitoutuminen, motivaatio ja coping – Teoreettinen tausta, rakenneanalyysi ja sitoutuminen. Helsinki: Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos.

Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä – Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Katsauksia E 42. Helsinki: Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos.

Mustonen, A. 2001. Mediapsykologia. Porvoo: WSOY.

Nuori Suomi ry. 2005. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, Opetusministeriö ja Nuori Suomi ry. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005: 17.

- Paajanen, P. 2001. Lapsen vapaa-aika huoltajan silmin. Perhebarometri 2001. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 12.
- Patton, M-Q. 2002. *Qualitative Research & Evaluation Methods*. 3. painos. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Pennanen, S. 2009. Lasten medialeikit päiväkodissa. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*. Tampere: Vastapaino, 182–206.
- Perry, J. 2011. Outdoor play. Teoksessa J. Van Hoorn, P. Monighan Nourot, B. Scales & K. Rodriguez Alward (toim.) *Play at the centre of the curriculum*. New York: Pearson, 289–316.
- Puroila, A-M. & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa K. Karila, J. Kinos & J. Virtanen (toim.) *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*. Jyväskylä: PS-kustannus, 204–226.
- Pääkkönen, H. & Hanifi, R. 2011. *Ajankäytön muutokset 2000-luvulla*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Pääkkönen, H. 2007. Lasten ajankäyttö ja harrastukset. Teoksessa H. Hiltunen (toim.) *Suomalainen Lapsi 2007*. 2. korjattu painos. Helsinki: Tilastokeskus ja Stakes, 221–239.
- Raittila, R. 2009. Ympäristön lapset – Lasten ympäristö. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*. Tampere: Vastapaino, 227–248.
- Rissotto, A. & Vittoria Giuliani, M. 2006. Learning neighbourhood environments: the loss of experience in a modern world. Teoksessa C. Spencer & M. Blades (toim.) *Children and their environments – Learning, using and designing spaces*. Cambridge: Cambridge University Press, 75–90.
- Rintanen, H. 2007. Lasten terveys. Teoksessa H. Hiltunen (toim.) *Suomalainen lapsi 2007*. 2. korjattu painos. Helsinki: Tilastokeskus ja Stakes, 337–368.
- Salmivalli, C. 2005. *Kaverien kanssa – Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Sauli, H. & Pajunen, A. 2007. Teoksessa H. Hiltunen (toim.) *Suomalainen lapsi 2007*. 2. korjattu painos. Helsinki: Tilastokeskus ja Stakes, 321–335.
- Setälä, P. 2012. Vaarallinen ja likainen tila – Turvallisuuteen eristetty lapsuus. Teoksessa H. Strandell, L. Haikkola & K. Kullman (toim.) *Lapsuuden muuttuvat tilat*. Tampere: Vastapaino, 177–202.
- Sevón, E. & Notko, M. 2008. Perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa E. Sevón & M. Notko (toim.) *Perhesuhteet puntarissa*. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press, 13–26.
- Soini, A. 2015. Always on the move? Measured physical activity of 3-year-old pre-school children. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Suoninen, A. 2004. Mediakielitaidon jäljillä – Lapset ja nuoret valikoivina mediankäyttäjinä. *Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 81*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Suoranta, J. 2003. *Kasvatus mediakulttuurissa*. Tampere: Vastapaino.
- Tammelin, T. 2013. Liikuntasuositukset terveyden edistämässä. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) *Liikuntapedagogiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus, 62–73.
- Tauriainen, L. 2000. Kohti yhteistä laatua – Henkilökunnan, vanhempien ja lasten laatuksitykset päiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Telasuo, C. 2007. Lapsiperheet ja elinkustannusten muutokset. Teoksessa H. Hiltunen (toim.) *Suomalainen lapsi 2007*. Helsinki: Tilastokeskus ja Stakes, 305–320.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 7. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Valkonen, S., Pennonen, M. & Lahikainen, A-R. 2005. Televisio pienten lasten arjessa. Teoksessa A-R. Lahikainen, P. Hietala, T. Inkinen, M. Kangassalo, R. Kivimäki & F. Mäyrä (toim.) *Lapsuus mediamaailmassa – Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan*. Helsinki: Gaudeamus, 54–91.
- Van Hoorn, J., Monighan Nourot, P., Scales B. & Rodriguez Alward, K. 2011. Looking at play through teachers' eyes. Teoksessa J. Van Hoorn, P. Monighan Nourot, B.

Scales & K. Rodriguez Alward (toim.) Play at the centre of the curriculum. New York: Pearson, 1–25.

Van Hoorn, J., Monighan Nourot, P., Scales B. & Rodriguez Alward, K. 2011. Play as the cornerstone of development: the literature. Teoksessa J. Van Hoorn, P. Monighan Nourot, B. Scales & K. Rodriguez Alward (toim.) Play at the centre of the curriculum. New York: Pearson, 48–68.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. 2. tarkistettu painos. Helsinki: Stakes.

Ylönen, S. 2012. Sallittua, salaista vai kiellettyä? Lasten medialeikkiä käydyt neuvottelut päiväkodissa. Teoksessa H. Strandell, L. Haikkola & K. Kullman (toim.) Lapsuuden muuttuvat tilat. Tampere: Vastapaino, 85–115.

LIITTEET

Liite 1

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden laitos
Varhaiskasvatus

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Olemme Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen opiskelijoita ja teemme kandidaatin tutkimusta aiheesta *5-6-vuotiaiden lasten vapaa-ajanviettotavat maaseudulla ja kaupungissa*. Tutkimustamme varten haluaisimme haastatella lastanne aiheeseen liittyen. Aloitamme haastatteluaineiston keräämisen aikaisintaan viikolla 10. Toteutamme haastattelun päiväkotipäivän aikana. Äänitämme ja litteroimme haastattelut. Käsittelemme haastatteluaineistoa luottamuksellisesti ja käytämme haastatteluun osallistuvista lapsista peitenimiä. Pyydämme myös lapsilta itseltään suullista lupaa haastatteluun. Lapsi voi keskeyttää haastattelun halutessaan.

Annan suostumukseni lapseni haastatteluun

Päivämäärä ja allekirjoitus

Yhteystietomme:

Jenni Niskanen, puh. 0405425838, s.posti jenni.s.niskanen@student.jyu.fi

Susanna Partinen, puh. 0505903832, s.posti susanna.p.k.partinen@student.jyu.fi

Liite 2

Haastattelukysymykset

Mikä sinun nimesi on? Minkä ikäinen olet?

Sosiaaliset suhteet:

”Keitä sinun perheeseen kuuluu? Onko teillä lemmikkejä?”

”Mitäs teette perheen kanssa?”

”Käyttekö jossain muualla yhdessä kun kotona? Missä? Kenen luona? Mitä teette? Käyttekö mummon ja ukin luona? Käyttekö reissussa perheen kanssa tai muuten?”

”Oletko koskaan yksin kotona? Mitä teet, kun olet yksin?”

”Mitä teet yleensä päiväkotipäivän jälkeen? Tai viikonloppuna? Muistelehan eilistä: kuka haki päiväkodista, mihin menitte sen jälkeen, mitä teitte...?”

”Kenen kanssa vietät aikaa päiväkotipäivän jälkeen/kun lähdet päiväkodista?”

”Asuuko lähellä leikkikavereita? (asuuko naapurissa? miten sinne pääsee: autolla, kävellen?)”

”Mitäs teette yhdessä?”

Leikki:

”Mikä on sinun suosikkileikki? Mitä muuta leikit?”

”Kenen kanssa leikit (kotona)? (muiden kuin kavereiden, esim. sisarukset, äiti, isä...)? Yksin?”

”Missä paikoissa leikit? Omassa huoneessa? Olohuoneessa? Ulkona? Sisällä?” (→ ”Mitä leikit?”)

”Onko sinulla paljon leluja? Millä leluilla leikit? Mitä leikit niillä leluilla? Leikitkö joskus ilman leluja? Mitä?”

”Leikitkö joskus jotain leikkiä jossa on telkkarista tai peleistä tuttuja hahmoja? Kerropa siitä leikistä.”

Media:

”Katsotko televisiota? Mitä ohjelmia katsot? Mikä niissä ohjelmissa on kivaa? Katsoteko perheen kanssa yhdessä televisiota?”

”Onko teillä tietokone kotona? Mitä teet tietokoneella? Yksin? Kenen kanssa?”

”Onko teillä tabletti? Pelaatko tabletilla/kännykällä?”

”Pelaatko pelejä: lautapelit, videopelit? Yksin? Jonkun kanssa? Mitä pelejä pelaat? Onko tietty aika minkä saat pelata?”

Harrastukset:

”Onko sinulla harrastuksia? Mitä harrastat?”

”Onko harrastuspaikka lähellä/kaukana? Missä se on?”

”Onko niitä harrastuksia usein/monena päivänä?”

”Millä sinne mennään? Kuka vie harrastuksiin?”

”Onko sinulla kavereita/muita tuttuja siellä harrastuspaikassa?”

”Mitä teet kotona (piirtäminen, lukeminen/kirjojen katselu, askartelu, kotityöt)? Jonkun kanssa? Yksin? Vanhempien/sisarusten kanssa?”

Ympäristö ja liikkuminen:

”Missä paikoissa tykkäät olla kotona? Mitä teet siellä?”

”Missä muissa paikoissa tykkäät olla? (kavereiden luona, mummon luona jne.)”

”Oletko ulkona? Missä paikoissa olet: kotipihalla, metsässä, leikkipuistossa? Mitä teet siellä?”

”Oletko joka päivä ulkona? Tykkäätkö olla enemmän ulkona vai sisällä? Miksi?”

”Onko sinulla jotain sääntöjä kun leikit ulkona? Missä saat/et saa leikkiä?”

”Harrastatko liikuntaa? / Tykkäätkö liikkua muuten? Mitä liikuntaa? Missä? Kenen kanssa?”

Lopuksi:

Näistä kaikista: ”Mikä on sinun suosikkipuuha?”

Kiitos paljon vastauksista, näistä oli meille tosi paljon hyötyä. Saat tarran kiitokseksi.